

OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Kardinal Kasper i Nidarosdomen, s. 1
Felles arv – felles utfordringer

Vatikan-dokument om «Kirken i Europa», s. 4
Europa og det kristne håp

Om regjeringens familiemelding, s. 11
Mellom intensjoner og virkelighet

Vietnamesiske prester trosser regimet, s. 14
Når trosvitnesbyrd fører til fengsel

Gro Steinsland, s. 17
Lærd og lesverdig om Dominikus

Liv Riiser, s. 20
Økumenisk lapskaus og hellige øyeblikk

Sta. Katarinahjemmet 75 år, s. 21
«... er og blir ett mirakel»

Preken ved requiemmissen for p. Albert Raulin o.p., s. 38
Teolog og kirkebygger, venn og medbror

HØST

Et utvidet St. Olav denne gang. Så meget måtte med. Som kardinal Kaspers prekener ved det historiske besøket i sommer i anledning 850-årsmarkeringen for opprettelsen i erkebispesetet i Nidaros. Ingen økumeniske festtaler, men ærlige, nøkterne, evangelisk utfordrende ord fra kardinalen, fri for enhver ansats til katolsk triumfalisme. Vi bringer dem *in extenso*. Her bør intet forkortes eller redigeres bort.

Utvidet antall sider til tross: Man leter forgjeves etter *Blikk på tiden* i dette St. Olav. Første gang i spaltens snart 60-årige historie? Bladet var allerede fullt da meldingen kom: Dominikanerpater Albert Raulin var død. Så var det bare å rydde de to siste sidene for pater Ellert Dahls preken ved requiemmassen for medbror Albert den 19. august. Et blikk på et rikt utrustet menneske og et rikt liv, til berikelse for mange. Og til fortsatt inspirasjon.

Også St. Olav står i gjeld til teologen, munken og presten Albert Raulin, født 22. oktober 1919, ordinert til prest i 1943, til Norge første gang rett etter krigen som yngstemann i dominikanernes kommunitet i Neuberggt. i Oslo. Han satt i bladets redaksjon i flere omganger, første gang i 1966, sist haket inn av undertegnede i 1985. En teologisk støttespiller av rang, som fikk velfortjent avskjed i nåde for noen år siden grunnet sviktende helse. Hans bidrag i spaltene opp gjennom årene var bokanmeldelser, prekener, teologisk og kirkelig opplysnings- og belyningsarbeid – kvalitet alt sammen. En skarp, velopplagt analytiker med en sjelden evne til raskt, ofte med uventet vri og humoristisk glimt, å gripe essensen. Så fransk så fransk av sjel og sinn, lynne og lesning – i 1999 ble han slått til ridder i den franske *l'Ordre National de Mérite* for sin innsats gjennom årtier «pour l'Église et la francophonie», for kirken og for fransk språk og kultur. Samtidig var han så ubesværet på innsiden av norsk sinn og tanke, og lojalt, muntert og helhjertet, men ikke ukritisk til stede som norsk katolikk når *det* trengtes. Og det trengtes. Denne franske nordmanns evne til å kombinere humørfylt, inspirerende nærvær med krystallklar analyse av vår hjemlige kirke- og kulturmark, var unik. Han var mer hjemme i det norske språk enn mang en norsk nordmann, sin ustryddelige franske aksent til tross; kombinerte thomistens sans for det presise med språkmenneskets glede over nyanser. «Et fransk kvalitetsprodukt tilpasset norske forhold,» skrev St. Olav muntert i bladets 100-årsnummer i 1989.

Nå sørger vi, men takker for alt vi fikk motta gjennom pater Raulin.

*

Det høstes. Og det høstes inn. En sommer – velsignet vennlig og varm i mange deler av landet, men farlig brennende nedover i Europa – er til ende. Skyggene blir lengre, konturer og kontraster skjerpes, kulde og mørke siger nærmere.

Og likevel, i glad trass: Baksidediktet denne gang, *Treet i hagen* av *Olav Mosdøl*, handler om å plante. Om å tro på «ein vår som gjev fuglesong blå inn i hagen» og på «vona i verda», håpet. *Det* gjelder det å holde fast, gi videre. For: Verken den lille høstlige død som snart ryster løvtrærne tomme, eller den store som etterhvert skal ta tak i oss alle, er det siste ord. Tror kristen tro. Og gjentar Johannes Paul II, pave og utrettelig evangelist, igjen og igjen – også i det dokument som er sammenfattet i dette nr. av St. Olav under tittelen «Europa og det kristne håp». Les, fatt mot og ha en god høst.

UKJ

felles arv – felles utfordringer

AV KARDINAL WALTER KASPER

«Den kristne stemme er blitt så svak at vi ikke lenger har råd til å være atskilt eller opptre som rivaler og fremmede,» sa kardinal Kasper i sin preken ved den økumeniske gudstjenesten i Nidarosdomen den 27. juli i anledning olsok og 850-årsjubileet for opprettelsen av erkebispedømmet i Nidaros. Og understreket: «Vår arv er felles, slik utfordringene i den nåværende situasjon også er felles.» Målet for kristen enhet er ikke «en 'uniform', ensartet kirke», sa kardinalen, «de ulike kirker må bringe med seg sin egen åndelige og teologiske rikdom inn i den ene kirke.»

Walter Kasper, f. 1933 i Tyskland, presteviet i 1957, teologisk doktorgrad i 1961: fra 1961-64 vitenskapelig assistent for professorene Hans Küng og Leo Scheffczyk ved universitetet i Tübingen, i 1970 utnevnt til professor i dogmatikk ved det katolsk-teologiske seminaret ved universitetet i Tübingen. I 1989 utnevnt til biskop av Rottenburg, Tysklands fjerde største bispedømme med ca. 2 millioner katolikker. Har vært formann i den tyske bispekonferanse; siden 2001 president i Det pavelige råd for fremme av kristen enhet.

ST. OLAV HEFTE 8/9, 2003

Kjære brødre og søstre, kjære venner.

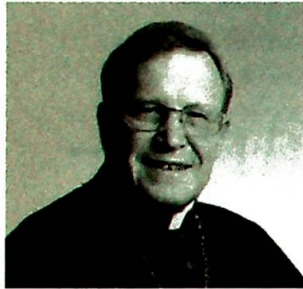
Det er en glede og en ære for meg å tale til dere, lutheranere og katolikker og medlemmer av mange kristne samfunn, ved denne høytidelige feiring av 850-årsjubileet for opprettelsen av erkebispedømmet i Nidaros. Jeg hilser mine bispekolleger fra den lutherske og den katolske kirke som er til stede

her i dag. Jeg hilser dem ikke bare på egne vegne, men også på vegne av pave Johannes Paul II, som med glede og takknemlighet minnes sitt historiske besøk i Norge i året 1989. Paven sender sin velsignelse til dere alle.

Den 2. juni 1989, da pave Johannes Paul II besøkte Nidarosdomen, var lutheranere og katolikker for første gang på 452 år sammen forsamlet her. I sin velkomsttale ved dette historiske besøk sa biskop Kristen Kyrre Bremer: «Utfordringen er klar: Vi må rekke hverandre hånden nok en gang.» Siden da har vi fått en fornyelse i vår økumeniske kontakt. Vårt økumeniske forhold er uttrykk for et kirkelig samarbeid som er reelt og dypt, om enn fortsatt ufullendt. Men det vi har oppnådd, er resultatet, frukten og summen av rundt 40 års økumenisk arbeid mellom lutheranere og katolikker. Kristne i Norge møtes som brødre, søstre og venner. De går på en felles sti, under den samme pilegrimsvandring frem mot fullt fellesskap. Vi

kan ikke og vil ikke gi avkall på denne rike økumeniske arv ved å skue bakover. Vi må bygge videre på det vi har oppnådd.

Under den audiens som du, kjære biskop Wagle, og prostene i Nidaros hadde 16. november i fjor hos Johannes Paul II, understreket paven igjen dette: «Vi er forpliktet til å gå videre

Kardinal Walter Kasper.

på veien mot forsoning.» Denne høytidelige feiringen gir oss en god anledning til å minnes slike ord. For opprettelsen av erkebispedømmet Nidaros fant sted i en tid hvor kristne ennå ikke var blitt atskilt. Vi feirer samtidig Sankt Olav, Norges skytshelgen, og dermed feirer vi en hel-

gen fra den udelte kirke, æret av både lutheranere og katolikker. Til tross for vår tragiske atskillelse har vi fortsatt en felles arv, og dette jubileum binder oss sammen. Sankt Olav er en felles far i troen for både lutheranere og katolikker. Vi har forblitt og vi forblir brødre og søstre i Jesus Kristus, vår felles Herre. Vi seiler sammen i de norske farvann mot Guds kongerike.

Det mest betydningsfulle ved vår økumeniske reise er at vi har gjenoppdaget vårt brorskap. Ære være Gud som har hjulpet oss til ikke lenger å se hverandre som fiender, fremmede eller rivaler. Vi har etter hvert oppdaget at vi allerede er brødre og søstre, ut fra vår felles tro på Jesus Kristus og gjennom vår dåp. Vi har lært hverandre bedre å kjenne og lært å sette mer pris på hverandre. Vi er blitt venner. Gud være lovet, for her i Norge, som mange andre steder i verden, lever kristne sammen, de arbeider sammen og ber sammen.

Mange skillelinjer, mange misforståelser og fordommer fra fortiden har vi kunnet overvinne. Lutheranere og katolikker har undertegnet den høytidelige *Erklæring om rettferdiggjørelsen* i Augsburg 1999, hvor det heter at de stridigheter om rettferdiggjørelsen som daterer seg til reformasjonstiden, ikke lenger representerer en kirkesplittende forskjell. Med Sankt Peter, i dagens lesning, kan vi sammen si at vi ikke søker «den rettferdighet som jeg selv kunne erverve meg gjennom loven», men den rettferdighet som «vinner ved troen på Kristus – den

rettferdighet som er en gave fra Gud og bygger på troen» (Fil 3,9).

I år 2000 tok alle de europeiske kirker konsekvensen av dette og undertegnet det europeiske *Charta Ecumenica*, hvor de forpliktet seg til å fortsette sitt økumeniske engasjement. Derfor er vi i stand til å si: Vi har nådd imponerende mål, men det er mellomstasjoner; vi har ikke nådd det endelige målet. Vi har fortsatt ulike oppfatninger når det gjelder å forstå Kirkens natur og hensikt, det sakramentale liv og presteembetet samt forståelsen av episkopatet og paveembedet, peterembedet. I mellomtiden har lutheranere og katolikker kommet hverandre nærmere i noen av disse spørsmålene, men ulykkeligvis har vi ikke nådd full enhet.

Den ene kirke kan selvsagt ikke bli en 'uniform', en ensartet kirke. De ulike kirker må bringe med seg sin egen åndelige og teologiske rikdom inn i den ene kirke. Da det finnes ulike nådegaver som til sammen skaper Kristi legeme i den Hellige Ånd, må alle bli del av livet i en kirke med et forsonet mangfold.

For å oppnå dette, må vi fortsette veien fremover. Det er hva vår felles Herre Jesus Kristus forlanger av oss. Men hvordan kan vi gå videre? Som døpte kristne har vi alle del i Kristi ene legeme; vi er forenet i en dyp, men fortsatt ufullstendig enhet. Hvordan går vi så videre derfra? Der finnes et startsvår på det spørsmålet: Økumenikk vil ikke være mulig bare ut fra våre menneskelige anstrengelser. Kirkens enhet kan ikke planlegges, heller ikke ganske enkelt organiseres. Til syvende og sist er den en gave fra den Hellige Ånd; den vil være hans verk. Derfor er det ingen økumenikk uten bønn om at vi må bli fylt av forsoningens og enhetens ånd. Bønnen om enhet er økumenikkens hjerte og sjel.

Et annet svar blir gitt oss i dagens evangelium. Jesus kaller disiplene til å bli med ham og følge ham: «Den som vil slutte seg til meg, han må gi avkall på sitt eget, ta opp sitt kors og følge meg» (Matt 16,24). «For hva gagn har vel et menneske av å vinne hele verden, dersom prisen er hans eget liv? For hva skal en mann gi i vederlag for sitt liv?» (Matt 16,26). «Ja, menneskesønnen skal komme i sin

De ulike kirker må bringe med seg sin egen åndelige og teologiske rikdom inn i den ene kirke.

Fars herlighet og omgitt av sine engler og da skal han gjengjelde enhver etter hans verk» (Matt 16,27).

Dette er virkelig utfordrende ord, men samtidig lovende ord. De er utfordrende fordi de viser hva som har betydning i våre liv, og de er lovende fordi de peker henimot det egentlige mål for vårt liv og det håp vi bærer inne i oss. Kristi disippel må ikke frykte noen byrde eller vanskelighet. Han kan også bli stilt overfor denne verdens domstol. Der står han eller hun personlig ansvarlig med sin samvittighet, men også overfor Gud, som ser inn i menneskets hjerte og til slutt skal dømme oss alle.

En slik Kristi disippel var Sankt Olav; han ga sitt liv og fikk evig liv. Slike bekjennende Kristi disipler er det bruk for i dag, disipler som står

på sin overbevisning enten det er «i tide eller utide» (2 Tim 4,2). Slike tapre kvinner og menn med en klar holdning er det vi trenger i dag, når alt synes å være ensrettet, hvor synsranden for godt og ondt, sannhet og løgn, svinner bort,

hvor alt går til grunne i en ordfloem. For, som Dostojevskij sa, når Gud ikke eksisterer, er alt tillatt.

Derfor må vi i dag bygge på vår felles arv fra Sankt Olav til hele Norge og arven fra stifterne av erkebispedømmet i Nidaros. Vår arv er felles, slik utfordringene i den nåværende situasjon også er felles. Forholdene er naturligvis annerledes enn de var da erkebispedømmet ble opprettet. Norge, så vel som hele Europa, er ikke lenger det kristne Vesten. Tragisk nok har vår splittelse bidratt til sekulariseringen og pluralismen, hvor kristen tro, kristne verdier og etiske normer ikke lenger er generelt akseptert som basis for våre nasjoner og samfunn. De kristne røtter, som Sankt Olav og mange andre nasjonale helgener symboliserer, står i fare for å bli glemt og oversett. Som kristne er vi spredt omkring blant brødre og søstre med ulike trosoppfatninger, religioner, nyreligiøse bevegelser og sekter, ideologier og ikke minst, religiøst indifferente mennesker. Vi lever alle på forskjellig vis i en slags ny form for diaspora.

Denne nye situasjonen må vi uten frykt erkjenne og sette navn på. Vi har ikke noe valg,

og det hjelper slett ikke å jamre over de dårlige tider. Dette er vår tid, og det er nettopp i denne tid Gud, historiens Herre, har kalt oss. Dette er Guds tid for oss og tiden for frelse, ikke tiden for djevelen.

Ja, det vil bli krevd personlig vitnesbyrd fra oss, men ikke vitnesbyrd ut fra oss selv og våre egne subjektive meninger og tro. Kristne, Kristi disipler, skal ikke hige etter det som behager, det som opptar flertallet, hva meningsmålingene sier, eller hva som får størst applaus. De skal følge det som er blitt åpenbart én gang for alle i Jesus Kristus, han som én gang og for alltid la grunnvollen. De skal holde seg til det som trofast er bevitnet i Skriften, til det den Hellige Ånd, Talsmannen, har bevart og gitt videre gjennom tidene ved våre forfedre, våre fedre og mødre. Denne arv må vi gi videre til våre barn og barnebarn, slik at de ikke bare arver opphopede, men forgjengelige materielle goder, men også innsikt og verdier fra troen, den tro som generasjoner før oss levde etter i gode og onde dager, og som også kan støtte kommende generasjoner.

Til denne bevarte og evige tro kan vi også tilitsfullt sette vår lit i dag og i morgen; den gir oss retning og veivisning i uklare tider og selv i de mørkeste perioder av vårt liv, slik at vi ikke mister av syne det meningsfylte og essensielle i vårt liv, det som ikke bare gir oss øyeblikkets nytelse, men selve livets lykke: Jesus Kristus, som er «veien, sannheten og livet» (Joh 14,6.).

Kjære brødre og søstre, jubileet for erkebispedømmet Nidaros og Sankt Olavs vitnesbyrd som en tro Kristi disippel gjennom sitt personlige og offentlige liv og til slutt gjennom sin død, legger en forpliktelse på oss. Olav, som var et vitne for sannhet, rett, kjærlighet og fred, minner oss om vårt oppdrag i dag. La meg da presisere: Han er en nasjonal norsk helgen, som påminner dere og oss alle om vårt felles kall i dag.

Den kristne stemme er blitt så svak at vi ikke lenger har råd til å være atskilt eller opptre som rivaler og fremmede: Vi må forene våre røster slik at de kan bli bedre hørt; vi må gå sammen som Kristi disipler; vi må gi felles vitnesbyrd, som verden – mer enn vi tror – trenger så sårt og lengter slik etter. La oss derfor lytte til vår Herres avskjedsbønn kvelden før han døde: «La alle bli ett», «så verden kan tro» (Joh 17,21).

(Oversettelse fra engelsk v/Baby Johannessen)

*Vår arv er felles,
slik utfordringene i
den nåværende
situasjon også er
felles.*

europa og det kristne håp

OM VATIKANDOKUMENTET «ECCLESIA IN EUROPA» – KIRKEN I EUROPA

Spørsmålet om Europas identitet, oppdrag og fremtid står høyt på dagsordenen «nede på kontinentet», som det gjerne heter i norsk sammenheng. Den katolske kirke på sin side spør seg hvordan den best skal kunne fylle sin rolle i det nye Europa som tar form. Et nytt Vatikandokument kaster lys over begge anliggender og insisterer: Evangeliet og personen Jesus Kristus er fremdeles «kilden til håp for Europa».

I oktober 1999 var representanter for Europas bispekonferanser samlet til særsynode i Roma for å rådslå om Europas religiøse fremtid i det tredje årtusen. «Jesus Kristus, levende i sin kirke – kilden til håp for Europa» var synodens tema. Og det sentrale spørsmål i synodens arbeidsdokument var: Hvordan gjenerobre Europas mennesker for troen – for Kristi evangelium og kirkens moral?

Nå, etter tre og et halvt år, foreligger Vatikanets sammenfatning av synodens debatter og biskopenes avsluttende «forslagsliste»: et «postsynodalt» dokument, som det kalles, signert pave Johannes Paul II. At det har tatt så lang tid, aktualiserer, på den ene siden, spørsmålet om effektiviteten og effekten ved slike synoder, hvor de deltakende biskoper (les: kirkelige ledere) kun får utveksle meninger og synspunkter, men ikke selv får være med på å utforme de endelige beslutninger sammen med kirkens øverste leder, biskopen av Roma. På den annen side: Det 130 sider lange dokumentet *Ecclesia in Europa*, som paven undertegnet den

28. juni, dagen før festen for apostlene Peter og Paulus, kommer på et tidspunkt da spørsmålet om Europas identitet og fremtid er høyaktuelt.

At dokumentet fremlegges akkurat nå, henger da også, ifølge Vatikanet, delvis sammen med debatten omkring forslaget til EUs grunnlov. Både i de gamle EU-land og blant de nye som i nær fremtid håper å slippe inn i EU, øker diskusjonen om hvordan dette europeiske skjebne- og fredsfellesskap skal arte seg og, ikke minst, om hvilket fundament det skal bygge på – kulturelt, moralsk, religiøst, livssynsmessig. At det trengs en ny visjon for et samlet og samlende Europa, tør både politikere, statsvitere og samfunnsanalytikere være enige om, men hvordan skal en slik visjon se ut?

Pavens syn er klart: Evangeliet og det kristne håp er på dyptgripende og forpliktende vis vevet inn i den europeiske kulturs grunnvoll, og Europas håp ligger i en ny besinnelse på de kristne røtter. Der finnes motvekten mot den desorientering, verdimessige forvirring og «fremtidsangst» som synes å gripe stadig mer om seg i Europa.

Verditap, men også håp

Vatikanets situasjonsbeskrivelse er ikke oppmuntrende: På alle områder konstateres et skremmende tap av verdier. Stikkordene er sekularisering, forbrukermentalitet, relativisme, egoisme, rasjonalisme, hedonisme... Også begrepet «dødens kultur» trekkes inn, her som i mange tidligere sammenhenger: Når håpet svinner, dukker til tider skremmende former for det man kan betegne som «dødens kultur» opp, skriver paven. Et talende tegn på tidens mangel på orientering er bl.a. de mange «ødelagte familier».

Kristen tro taper terreng i Europa, og den oppblomstring man hadde håpet på i øst etter kommunismens fall, er uteblitt. Blant de aspekter som ofte ble trukket frem under Europasynoden i 1999, var nettopp «tapet av den kristne hukommelse og arv, som igjen fører til en slags praktisk ateisme og religiøs likegyldighet som gjør at mange europeere synes å leve uten noen åndelig bakgrunn – som arvinger som har sløst bort den arv historien har etterlatt dem», skriver paven. Man har inntrykk av at «ikke-tro er selvforklarende, mens (kristen) tro trenger en slags sosial legitimering».

Men det ligner ikke Johannes Paul II å nøye seg med svartmaling. Han er, som kjent, verken ulykkesprofet eller fatalist! I dette forvirrede Europa registrerer han nettopp «et økende behov for håp», og da blir kirkens oppgave å satse alt på å «gjøre Kristi ansikt mer synlig» og forkynne «det kristne håp», skriver paven. «Nyeangelisering» er ordet han gjentatte ganger har brukt om kirkens oppgave i Europa – i *Ecclesia in Europa* understreker han med all kraft at evangelisering betyr å gi menneskene «håp»!

«Frykt ikke! La ikke frykten få grepet om dere, men hold Kristus, Herren selv, hellig i deres hjerter!» roper han til samtiden anno 2003. Et ekko av hans første ord til verden etter at han var valgt til pave i 1978: «Sett dørene på vidt gap for Kristus,» ropte han utover Petersplassen. «Åpn opp statsgrensene, de økonomiske og politiske grenser og kulturens, sivilisasjonens og de politiske systemers vide områder for hans frelsende kraft. Vær ikke redde! Kristus kjenner mennesket. Han alene kjenner det!»

Europas kristne røtter

Nå, i 2003, lyder oppfordringen: «Europa, glem ikke din historie... dine kristne røtter.» I evangeliet, i Jesu eksempel, i kirkens sosiallære ligger

livgivende inspirasjon for et mer humant Europa, en mer solidarisk og derfor mer menneskelig fremtid for kontinentet og verden forøvrig. Det er pavens budskap i *Ecclesia in Europa*. Historien er ikke forprogrammert, undergangsstemning lar seg snu, det dreier seg om å stå imot alle nedbrytende kreftene. At motstand kan gi seier, vet den polske pave av egen erfaring fra nazi- og kommunistregimer. Det «økende behov for håp», etter noe som «kan gi livet og historien mening slik at man kan gå videre», er i seg selv et håpefullt tegn i pavens øyne.

Den som vil være med på å forme historien, bør kjenne den. Og den som kan sin historie, vet at kristendommen er en av de hovedkilder som har næret europeisk ånd og liv. Kristendommens institusjoner er langt eldre enn de fleste politiske og samfunnsmessige institusjoner på det europeiske kontinent, og kirken er ingen vanlig interesseforening, en «lobby» blant mange andre. Historisk redelighet krever at det nye Europa vedstår seg sin kristne arv, og Vatikanet har lenge, via diplomatiske kanaler, arbeidet for at EUs nye grunnlov må henviser til denne arven samt sikre kirkenes og andre religiøse fellesskaps rettslige status.

På det første punktet nådde man lenge ikke frem, men siste reviderte grunnlovskast, nå ute til høring, henviser i det minste til Europas «kulturelle, religiøse og humanistiske arv». Tidligere utkast nøyde seg med å si at Europa var blitt næret av «hellenistisk og romersk sivilisasjon» og «opplysningstidens filosofiske strømninger». Selvsagt hører også disse strømningene med, men like selvsagt er det, som paven påpeker, at kristendommen har «virket som en katalysator» for mangt av det som i dag konstituerer Europa.

Hva med demokratiet?

Vatikanets politiske krav til det nye Europa – også de stadig fremmet ad diplomatiske kanaler – formuleres klart i det nye dokumentet: Det kreves «rett for kirker og religiøse fellesskap til fritt å organisere seg i tråd med sine respektive statutter og overbevisninger; hensyntagen til trosfellesskapenes spesifikke identitet og tiltak for å etablere en strukturert dialog mellom den europeiske union og disse trosfellesskapene; aktelse for den rettslige status som kirker og religiøse fellesskap i de respektive medlemsland allerede nyter godt av.»

Det siste punktet, «aktelsen», er sikret i EU-uttkastet. Men når det gjelder innrømmelse av særrettigheter – som f.eks. en egen kirkelig arbeidsrett som gjør det mulig i visse sammenhenger å utelukke visse grupper, f. eks. homoseksuelle, gjengifte skilte, annerledestroende eller ikketroende, fra enkelte stillinger – er det sterke forbehold innen mange EU-land. Og ikke bare der. Vi kjenner diskusjonen her hjemme: Skal religiøse institusjoner ha rett til å bedrive det som, sett utenfra, kan te seg som diskriminering eller i strid med demokratisk tankegang og rettferdighetssans?

Ikke alle vil være udelt enige i pavens ord, uttalt ved åpningen av synoden i 1999 og gjen tatt nå i 2003, at «vi, når vi ser tilbake på de tilbakelagte århundrer, bare må takke Gud for at kristendommen på vårt kontinent har vært en primær faktor for enhet mellom folkeslag og kulturer og for integralt fremme av mennesket og dets rettigheter». Hvis bildet var så enkelt og udelt positivt, hvorfor har pave Johannes Paul selv, som den første pave, offentlig bekjent synd og forsømmelser begått av kirken og dens barn, og gjort «renselse av minnet» til en prioritert oppgave? Kirken har, dessverre, også bidratt til krig og splittelse i Europa, og den har ikke alltid vært helhjertet på riktig side i de ulike kriser den europeiske sivilisasjon har vært igjennom i løpet av den historiske utvikling. Kirken og dens lære- og væremåte er ikke uten skyld i det tap av tillit og tro som både bispesynoden og paven selv med rette ser som ganske dramatisk, men det faktum gjenspeiles i liten grad i dokumentet.

I avsnittene om den kirkelige splittelse i Europa og innsatsen for å lege gamle sår og skape enhet, merker man klart pavens egen stemme: Kirken må våge «å tenke nytt», den må vende om fra de «svakheter, motsetninger og tvetydigheter» den ennå trekkes med. Den økumeniske dialog, som «må omfatte både læremessige, åndelige og praktiske aspekter», er livsviktig for troens og håpets fremtid og følgelig også for Europas fremtid, understreker paven. Her er «ingen vei tilbake», men «på stedet hvil» er heller ingen løsning: Det gjelder «ikke å kapitulere overfor vanskeligheter og møysommeligheter», men «modig fortsette veien fremover og holde ut...»

Hva trengs?

Hva anbefaler så paven 'Guds folk' i Europa å

gjøre for å bidra til ekte fornyelse og reevangelisering på det gamle kontinent? Geistligheten har, i egenskap av sitt embede, «et spesielt ansvar for å feire, forkynne og tjene Håpets evangelium». Paven krever at de konsentrerer seg om sin egentlige oppgave: De skal først og fremst være budbringere om det hellige, det transcendent, hjelpe «et samfunn som lider av 'horisontalisme'», til å rette blikket oppover. «Gjennom forkynnelse av ordet, feiringen av sakramentene og ledelsen av den kristne menighet, gjør de Kristi mysterium nærværende; gjennom utøvelsen av sitt embede har de den oppgave å fortsette Jesu, den ene yppersteprests, nærvær ved at de etterlever hans livsstil og slik gjør ham synlig midt i den flokk som er dem betrodd.»

Både under Europasynoden og særsynodene for de andre verdensdelene ble spørsmålet om opphevelse av pliktsølibatet, evt. bare i den vestlige kirke, luftet. Pavens svar er klart nei: «Sølibatet, som i hele kirken anses som den passende livsform for presteskaper, og som foreskrives som forpliktende for den latinske kirke og høyaktes av østkirkene, synes, i dagens kulturelle kontekst, å være et talende tegn som må bevares av kirken som et kostbart gode.» Uttrykket «hele kirken» har fått flere kommentatorer til å stusse, særlig siden «østkirkene» nevnes i samme åndedrett: I disse kirkene, som er forbundet med Roma, er nemlig flertallet av prestene gift. Paven kommer ikke inn på de argumenter som har vært ført i marken for evt. opphevelse av pliktsølibatet, men konstaterer kort og godt: «En revisjon av bestående disiplin på dette området ville ikke være noen løsning på den herskende krise i store deler av Europa når det gjelder prestekall.»

«Sølibatet», lyder pavens begrunnelse, representerer bl.a. «overvinnelse av en hedonistisk kulturs fristelse». Innebærer det, fristes man til å spørre, at gifte gresk-katolske prester og ditto romerskkatolske prester – unntakstilfeller riktignok, men de finnes (et anseelig antall av dem er konvertitter fra anglikanske og presbyterianske kirker) – samt legfolk som trofast lever etter sine ekteskapsløfter, *ikke* representerer en mot-

...kirkens oppgave å satse alt på å «gjøre Kristi ansikt mer synlig» og forkynne «det kristne håp».

vekt mot det hedonistiske samfunn? Selvsagt ikke, og annetsteds i dokumentet finnes vakre og utfordrende ord om familien, men lite og intet om seksualiteten som integrert del av det kall til hellighet som også ekteskapets sakrament innebærer.

Også avsnittet om kvinnens rolle (man leter forgjeves etter et tilsvarende om mannens!) etterlater en del tåke og tvetydighet. Innledningsvis heter det klart og forfriskende at «menn og kvinner har den samme verdighet siden begge er skapt i Guds bilde» – ingen pave-lik godkjennelse, altså, av noen form for macho-(u)kultur! Men heller ingen åpning for vigslet kirkelig tjeneste for kvinner, dog gjelder det å gjøre bedre bruk av kvinners spesifikke gaver «i alle roller som ifølge loven er reservert legfolket». Når det gjelder samfunnsoppgaver, er bildet heller tradisjonelt: Kvinnens fremste oppgave er moderskapet – legemlig eller åndelig sådant – og hennes særlige virkefelt er oppdragelse, trosformidling, praktisk nestekjærlighet, trofast bønneliv. Evne til omsorg, medfølelse og følsomhet generelt fremstilles som særlig kvinnelige dyder, en motvekt mot tidens «teknisk-vitenskapelige åndsretning».

Pavens oppfordring om oppvurdering av kvinnens kall «som hustru og mor og hennes hengivenhet for familielivet», en oppvurdering bl.a. i form av økonomisk kompensasjon, gleder. Men mange moderne kvinners virkelighet og store dilemma: Hvordan få hverdagen som mor og yrkeskvinne og kirkelig engasjert menighetsmedlem til å gå i hop, nevnes ikke. Heller ikke betydningen av kvinners nærvær i samfunnet også utenfor omsorgsfunksjonen. Forglemmelse eller virkelighetsfjernhet?

Dialog med samtiden

Evangelisering, evt. med forstavelen ny- eller re, innebærer dialog med samtidens kultur. Undertittelen på dokumentets kapittel III, som handler om «evangelisering av samfunnet», er talende og retningsgivende: «evangelisering av kulturen og inkulturasjon av evangeliet». Men en forutsetning for dialog er fordypelse i og konsentrasjon om det egentlige, om det som skal formidles: Konsentrasjon om troen, om frelsesmysteriet. Her gjelder det, skriver paven, igjen å «sette forkynnelsen av den oppstandne Jesus» på fremste plass, en forkynnelse alle kirkens medlemmer er kalt til, hver på sitt ståsted, og gå løs på oppgaven med «forny et entusias-

me» og ny undring over Skaper og skaperverk. En entusiasme som kan smitte over på samtiden, vise at kristenliv er mulig og meningsgivende.

Kirken må være på talefot både med dagens vitenskapen og med kunsten, men det er tydelig at dialogen med kunsten faller den lettere: «Nye uttrykksformer for troen» må oppmuntres, kunst kan være «gjenskinn av Guds ånd» og en «nøkkel til mysteriet», heter det. Ved temaet teknologi og vitenskap blir saken vanskeligere: «Vitenskapens og teknologiens store betydning og landevinninger anerkjennes», men det kommer raskt advarsler: Mot farlig manipulasjon med det menneskelige og mot å henfalle til «en scientisme som bare anerkjenner den eksperimentelle kunnskap som objektivt holdbar og virkelig». Intet galt i det, men det blir litt trangt. Oppdagelser og avdekkinger via vitenskaper som fysikk, kosmologi, hjerneforskning, paleontologi, biomedisin etc. utfordrer på mange måter nettopp den religiøse innovasjonskraft, for å si det litt forretningsmessig. Eller, sagt mer religiøst, utfordrer undringen, sansen for mysteriet i det eksperimentelt erfarbare, undringen over virkelighetens/skaperverkets overdådige rike vev.

Indre fornyelse, ikke reformer

Det nye dokumentet sier lite om hvilke konkrete tiltak eller reformer som kan gjøre kirken bedre rustet til å møte det nye Europa, som er under utforming. Liturgien fremstår, på mange måter, som selve krystalliseringspunktet for den kirkelige fornyelse paven plederer for. Den avgjørende «oppgave som venter på kirken i Europa», understreker paven inntrengende, er «å gjenoppdage sansen for mysteriet, fornye de liturgiske feiringer slik at de blir mer uttrykksfulle tegn på Kristi nærvær, men også å gi stillheten, kontemplasjonen nytt rom og vende tilbake til sakramentene – særlig eukaristien og botens sakrament – som kilder til frihet og nytt håp. Derfor retter jeg en inntrengende oppfordring til deg, kirken i Europa: Vær en kirke som ber, lover Gud, anerkjenner hans absolutte forrang, priser ham med en glad tro. Gjenoppdag sansen for mysteriet. Lev det i ydmyk takknemlighet, bær vitnesbyrd om det i dyptfølt glede, en glede som smitter. Feir frelsen i Kristus. Ta den imot som en gave, som gjør deg til dens 'sakrament', dens synlige tegn. Gjør ditt liv til en sann og Gud velbehagelig gudstjeneste!» ●

«hellig Olav – en bro mellom våre kirker»

AV KARDINAL WALTER KASPER

«Ettersom Sankt Olav æres av både lutheranere og katolikker, er han er bro mellom våre kirker,» sa kardinal Walter Kasper i sin preken ved messen den 26. juli i St. Olav kirke i Trondheim. Mye er oppnådd i den økumeniske dialog de siste 40 årene, og det vesentligste er ikke «dokumentene», men «den nye ånd som er utviklet»: Vi kristne har «gjenoppdaget brorskapet» oss imellom og «er på vei sammen frem mot kristen enhet». Bare når vi kristne «har helet sårene fra vår egen splittelse, blir vi i stand til å hele sårene i vår verden og hjelpe med å løse verdens konflikter,» understreket kardinal Kasper.

Kjære biskoper, kjære brødre og søstre i Kristus!

Det er en stor glede for meg, og jeg er dypt takknemlig for at jeg i dag kan være sammen med dere, etter at dere har invitert meg til å delta i denne eukaristiske feiring sammen med dere «i troens mysterium», og for at jeg får anledning til å si noen ord om vår felles tro tuffet på dagens evangelietekst.

Jeg bringer dere en varm og hjertelig hilsen fra vår Hellige Far, pave Johannes II, som alltid tenker på dere og omslutter dere i sitt hjerte, ikke minst fordi paven minnes sitt historiske besøk i Trondheim og de skandinaviske land i 1989.

I fjor mottok paven en luthersk delegasjon fra Trondheim, ledet av biskop Finn Wagle, som besøkte Roma for å feire minnet om Olav den hellige, Norges skytshelgen og betydningsfull for både katolikker og lutheranere. Den feiringen skapte et bånd mellom deres kjære land med sin kristne tradisjon og senteret for katolsk

kristendom i Roma. 850-årsjubileet i Trondheim finner sted i nært samarbeid med den katolske kirke. Ettersom Sankt Olav æres av både lutheranere og katolikker, er han er bro mellom våre kirker, som ved uheldige historiske tildragelser ble skilt ad for nesten fire århundrer siden.

Hva kan dette jubileet for erkebispedømmet i Nidaros bety for dere og oss alle idag? Først og fremst tror jeg det kan vise til hva Simon Peter svarte Jesus, slik dagens evangelium bebuder: «Du er Messias, sønn av den levende Gud.» (Matt 16,16). Jesus hadde da spurt Peter: «Men dere, hvem sier dere at jeg er?» (Matt 16,15).

Ettersom Sankt Olav æres av både lutheranere og katolikker, er han er bro mellom våre kirker...

Kjære brødre og søstre, dette er det avgjørende spørsmål som hver og en av oss må besvare: Hvem er Jesus Kristus for deg? Et idol, en profet, eller er han virkelig Guds sønn for deg? Betyr han i det hele tatt noe for deg? Er

Pave Johannes Paul II har sagt klart fra at økumenikk ikke er noe man kan velge eller vrake eller en hobby for de få.

han klippen du bygger ditt liv på, eller bygger du det på de flyktige moters og slagords sand? Er han veien, sannheten og livet for deg? (Joh 14,6).

Peter fikk det nevnte spørsmålet i en situasjon som var annerledes, men likevel ikke ulik den vi lever i.

Mange kjenner i dag ikke lenger til Guds sønn. De er likegyldige og bekymret fordi de i dagens verden står overfor alle slags vanskeligheter, misforståelser, hat, urettferdighet, og de kan ikke begripe hvorledes dette kan forbindes med en god og nådefull Gud. Men for kristne er Jesus, som er Guds sønn og Guds 'selvåpenbaring', klippen å holde seg til; han gir vårt liv et fast og trygt referansepunkt, han gir oss innsikt og retning, han er kilde til håp og tillit for oss.

Vi lever i bekymringsfulle tider. Som troende kristne i dag føler vi oss ofte som fremmede i vår sekulariserte verden, hvor tro og trofasthet i troen ofte blir sett på som noe underlig i en verden hvor såkalte moderne meninger og holdninger fremheves og anbefales, og hvor de trofaste kristne er i ferd med å bli en liten flokk. Trofasthet hører ikke til dagens mest respekterte og opphøyede dyder, verken når det gjelder vår personlige tro eller i de menneskelige relasjoner og i ekteskapet. Fleksibilitet derimot regnes som prisverdig. Men hva vinner vi? Taper vi ikke orientering og retning? Blir vi ikke usikre og rotløse? Finnes det fortsatt et «oppe» og et «nede»? Hvor finner vi støtte, hvor skal vi vende oss?

For Sankt Olav og de første kristne i Norge var svaret klart. De forankret sitt liv i Jesus Kristus, og i samsvar med det godtok de hans ord om den hellige sannhet. De søkte Kristi åsyn av kjærlighet og nåde og ønsket å leve i pakt med ham som er veien, sannheten og livet (Joh 14,6). Finnes det noe annet svar for oss? Må ikke også vi si med apostelen Peter: «Herre, til hvem skulle vi gå? Det er du som har det evige livs ord» (Joh 6,68).

Slik blir jubileet for opprettelsen av erkebispedømmet i Nidaros fremfor alt en påminnelse om og en oppfordring til å gå i Sankt Olavs fotspor som hans arvinger, slik at vi på ny kan orientere vår tilværelse mot det som varer og gir liv, ikke bare for de flyktige øyeblikk, men for alltid. Slik unngår vi å la oss kaste omkring av bølgene og virvle rundt i blåsten fra alle slags nye lærer (Efes 4,14). Vår felles kristne arv, som vi kan bygge videre på i dag, er å ha Jesus Kristus for vårt blikk og bære ham i våre hjerter, og følge hans budskap om å elske Gud og vår neste.

«For ingen kan legge noen annen grunnvoll enn den som er lagt – nemlig Jesus Kristus» (1 Kor 3,11). Dette er sant også for oppbyggingen av et forent Europa. På den tiden da Nidaros ble opprettet, var Europa fortsatt forent. Dette europeiske hus kan bare bestå og være et arnested for alle innbyggere på basis av Kristi ord og budskap om livets hellighet, om rettferdighet, sannhet, fred og kjærlighet. Sankt Olav, be for oss og vår trofasthet, be for at Europa må bevare sine kristne røtter.

Kjære brødre og søstre! Det synes meg å finnes nok et budskap for oss i dag. Peter, gjennom sin tro på Kristus, klippen og hjørnesteinen, ble selv en klippe i kirken. «Og jeg sier deg, at du er Peter – Klippen – og på denne klippe vil jeg bygge min kirke. Og den skal dødsrikets porter aldri få i sin vold» (Matt 16,18). Disse ordene, som står skrevet i kjempestore bokstaver i kuppelen på Peterskirken i Roma, er for oss katolikker stiftelsesbeviset for biskopen av Romas peterembete. Biskopen av Roma står for oss som det synlige referansepunkt, tegn, sentrum og instrument for kirkens enhet, med det oppdrag å styrke sine brødre (Luk 22,32).

Vi er takknemlig for dette embete og for den måten pave Johannes Paul II utrettelig utøver det på. Men det som for oss er klippen, blir for andre kristne en snublesten. Derfor påminner dette jubileet oss om de ord Kristus ba i sin bønn til Gud, da han skulle forlate denne verden, om disiplenes enhet: «La alle bli ett» (Joh 17,21). I Sankt Olavs dager var kirken udelt. Ikke desto mindre var arbeidet for fred en påtrengende bekymring også i Sankt Olavs tid. I dag er, som vi vet, freden i verden igjen truet og utsatt. Det trengs fredsskapere, i verden og blant Kristi disipler. I det annet årtusen ble kirkens enhet slitt sønder; det fant sted religiøse

kriger mellom kristne nasjoner, forhold som vi i dag bare kan omtale med skamfølelse og alvorlig anger.

Takket være Gud har den Hellige Ånd i vår tid nok en gang gitt kristne i alle kirker en påminnelse om Jesu ord i hans siste prestelige avskjedspreken, «la alle bli ett» (Joh 17,21. Det annet Vatikankonsil og pave Johannes Paul II har gjort de økumeniske anliggender til en av de viktigste pastorale prioriteringer. I de siste årtier her skandinaviske helgener som Olav av Norge, Birgitta av Sverige, Henrik av Finland og andre i økende grad blitt skytshelgener og forbedere for en økumenisk tilnærming mellom Skandinavia og Roma.

Pave Johannes Paul II har sagt klart fra at økumenikk ikke er noe man kan velge eller vrake eller en hobby for de få. Økumenikk er heller ikke noe som bare hører biskopenes og teologenes plikter til. Det er en utfordring til alle kristne fellesskap og til hver enkelt kristen. Vi tror på den ene Gud, den ene Herre Jesus Kristus, den ene Hellige Ånd, den ene dåp og den ene kirke, som vi er forbundet i, til tross for den smertelige splittelsen. I den trosbekjennelse vi har hatt felles helt siden de første århundrer, sier vi: «Jeg tror på den ene hellige kirke.»

Bare når vi er forenet kan vi vitne om fred og forsoning for verden; bare når vi oss i mellom er forenet, og når vi har helet sårene fra vår egen splittelse, blir vi i stand til å hele sårene i vår verden og til å hjelpe med å løse verdens konflikter. Å be for og arbeide for kristen enhet betyr å be for og arbeide for å hele splittelsens og forsoningens sår. Dagens verden trenger vårt felles vitnesbyrd.

Vi har oppnådd en god del i de siste 40 årene. Det viktigste vi har fått til, er likevel ikke de forskjellige økumeniske dokumentene, som jo forblir papirbunker hvis de ikke blir satt ut i praksis. Det mest betydningsfulle er den nye ånd som er blitt utviklet. I dag forsøker de atskilte kirker å se hverandre ikke som fiender,

men som venner. De anstrenger seg for å overvinne tidligere fordommer og fortidens negative uttalelser om hverandre, og de forsøker å utdype den gjensidige forståelse og respekt. De har gjenoppdaget brorskapet og er på vei sammen frem mot kristen enhet.

Selvsagt har vi ikke nådd vårt endelige mål ennå. Der finnes fortsatt mye motstand og mistro. Fortsatt finnes læremessige spørsmål som må avklares, spesielt når det gjelder kirkens natur og kirkens embete. Men der finnes også oppmuntrende tegn som gir håp for fremtiden. Jeg minner for eksempel om Verdensbønnedagen for fred i januar 2002, hvor representanter for alle verdens religioner og alle kirker kom sammen i Assisi for å be om fred. For bare 30-40 år siden ville det vært noe man ikke kunne forestille seg. Ved denne anledning vil jeg gjerne uttale min dypeste takknemlighet overfor alle de prester, alle de menn og kvinner og særlig alle unge mennesker, som har vært engasjert i arbeidet for fremme av kristen enhet.

Et spesielt takkens ord går til alle de troende som ber for kirkens enhet. Bønn er økumenikkens hjerte, dens sanne propell. Uten bønn oppnår vi ingenting. Vi kan ikke oppnå enhet med makt og vilje. Enhet er en gave fra den Hellige Ånd. Derfor, la oss be for enhet, forsoning, fred, kjærlighet og for at den Hellige Ånd må komme.

Kom, hellige Ånd, og fyll dine troendes hjerter. Jag bort hat og onde tanker fra dem. Hjelp oss å overvinne alle stridigheter, alle våre fordommer, all vår sjalusi og motvilje. Gi oss følelsen av respekt og vennskap. Tilgi oss våre synder mot enheten. Hel sårene i vår splittelse. Gi oss forsoning, enhet og fred.

Hellige Olav, be for oss. AMEN

(Fra engelsk v/Baby Johannessen)

*Dagens verden
trenger vårt felles
vitnesbyrd.*

intensjoner og virkelighet

OM REGJERINGENS FAMILIEMELDING

AV MARIA ELIZABETH FONGEN

Regjeringens Stortingsmelding nr. 29, «Om familien – forpliktende samliv og foreldreskap», vil mye, men det spørs om ikke spriket mellom intensjoner og virkelighet er for stort.

En uklar familiedefinisjon

Allerede i innledningskapittelet strever regjeringen med å definere målgruppen for sin familiepolitikk. Regjeringens familiedefinisjon omfatter «ektepar med og uten barn, samboere med og uten barn, homofile partnere med og uten barn, aleneforeldre som bor sammen med barn, samværsforeldre, familier med fosterbarn og enslige, aleneboende». Definisjonen bærer mer preg av politisk korrekthet enn av konsistens. Når målgruppen blir så altomfattende, blir den også vanskelig å hjelpe, og når både barnas beste og foreldrenes valg av samliv skal ivaretas,

oppstår det selvmotsigelser i prioriteringene.

Definisjonen er videre tidstypisk for den etiske relativisme som fordreier familiebegrepet fra å være et fellesskap grunnlagt på ekteskapet

mellom en kvinne og en mann, til å omfatte ymse seksuelle (og ikke-seksuelle) relasjoner. Regjeringens motiv synes å være å sikre alle relasjoner der barn er involvert, og dernest ikke å trække noen på tærne (inkl. aleneboerne, men hvorfor ikke bokollektiver?). Uansett bidrar den til å alminneliggjøre utvanningen av familiebegrepet, og dette stiller Familiesenteret seg negativt til.

Det første kapittelet i Familiemeldingen presenterer verdisynet som regjeringens familiepolitikk skal bygge på. Her slås det fast at menneskets verdi ikke kan graderes (fint, men hva med dagens abortlov?), at regjeringen vil sette barna i sentrum for familiepolitikken, og at foreldreskap er et livslangt prosjekt. Regjeringen peker ut en rekke områder der den vil gjøre noe, men alt preges av at regjeringen faktisk ikke har et enhetlig og konsekvent verdisyn – partienes forskjellige ståsteder skinner igjennom – og opposisjonens klamme grep om makten ruver i bakgrunnen. Det er litt vanskelig å gi en ryddig oppsummering av de forskjellige foreslåtte tiltak, rett og slett fordi Familiemeldingens disposisjon tematisk er temmelig uryddig.

Maria Elizabeth Fongen er daglig leder for Oslo Katolske Bispedømmes Familiesenter og mor til ti barn; lang fartstid i katolsk ungdomsarbeide, for tiden redaktør av bladet KU (Katolsk Ungdom).

Ekteskapet best samlivsform – gratis samlivskurs

Regjeringen skal likevel ha ros for en del foreslåtte tiltak. Det er prisverdig at den tar et klart standpunkt for ekteskapet som den beste samlivsform, og ønsker å verne og styrke det.

Det mest originale i Familiemeldingen, er regjeringens forslag om å gi par som får sitt første barn, et gratis, éndags samlivskurs. Dette er positivt. De fleste politiske tiltak til nå har vært rettet mot konsekvensene av samlivsbrudd, gjennom et lappverk av forskjellige ordninger for samvær og økonomisk støtte, som sjelden oppleves som tilfredsstillende. Det er et steg i riktig retning å begynne å forebygge samlivskriser. Vi savner likevel at det ikke ofres mer spalteplass og krefter på å finne ut mer om årsakene bak den smertelige skilsmissestatistikken. Mens man på den ene siden beklager samfunnets individualisering og enkeltmenneskets mangel på forpliktelse, sies det i neste åndedrag at ekteskapet er frivillig, og at ektefellene må ha rett til å gå ut av ekteskapet når de ønsker.

Fremmer delte pensjonsrettigheter likestillingen?

I et punkt drøfter regjeringen muligheten for at ektefeller skal kunne dele pensjonsrettigheter i fremtiden, og slik bøte på det at kvinners pensjoner som regel er lave, fordi kvinnene har prioritert omsorg for barna fremfor yrkeskarriere. Det er viktig å sette søkelyset på denne diskrimineringen av kvinner, men regjeringen – og Pensjonskommisjonen som arbeider med å utrede spørsmålet – tar fatt i feil ende av saken. Vi kjenner allerede til hvordan «samordningen» av ektefellers pensjoner slår ut. Deling av pensjonsrettighetene kan føre til at mødre går tidligere ut i arbeidslivet for ikke å redusere mannens pensjonsrettigheter. Slik ofres familiens indre liv på det økonomiske alter.

Perspektivet må i stedet snus, slik at kvinners omsorgsarbeid i hjemmet gis full anerkjennelse for den uerstattelige verdi det representerer, og oppgraderes til å gi minst like store økonomiske rettigheter som vanlig yrkesaktivitet. Samfunnsnyttens av kvinners praktiske kjærlighetsarbeid og ansvar for barn og familie har i altfor lang tid vært forbigått og blitt usynliggjort, ikke minst som følge av sosialistisk tankegods, der kun såkalt «produktivt» arbeid gir individet rettigheter, og der menneskets verdi måles ut fra

dets evne som «produksjonsenhet» i yrkeslivet. Dette stadiet burde vi nå ha lagt bak oss.

Styrking av familieverntjenesten

Regjeringen ønsker å styrke familieverntjenesten. Som en konsekvens av de stadig hyppigere samlivskriser, har familievernkontorenes tjenester blitt sterkt etterspurt. Mange steder er det lang ventetid for familier som ønsker hjelp med sine relasjonsproblemer i samlivet eller i foreldrerollen. Regjeringen vil over tid satse på å etablere flere familievernkontorer og øke antall stillinger. Samtidig vil den arbeide med å øke meklingsmetodikk og kompetansen hos meklerne.

For par i krise er det avgjørende å møte profesjonelt og likevel empatisk personell, som kan skjære gjennom konflikter og fremme en konstruktiv og saklig dialog. Også dette er viktig. Den største krigen som i dag utkjemper i verden, står ikke mellom USA og Saddam Hussein, men foregår verden over, mellom mor og far, i hjemmene. En tilgjengelig familieverntjeneste har vist seg å kunne forhindre en del samlivsbrudd.

Foreldre er mindre sammen med barna

Familiemeldingen slår fast at økningen i kvinners yrkesaktivitet ikke er blitt motsvart av en tilsvarende nedgang i menns yrkesaktivitet. Tiden hvor en av foreldrene er til stede hjemme sammen med barna, har dermed gått noe ned. Dette gir grunn til bekymring:

Hvorfor nedprioriteres samværet med barna? Har det økonomiske årsaker – er det slik at myndighetenes skattepolitikk tvinger begge ektefeller ut i arbeid? Kan det ha en sammenheng med de mange samlivsbruddene, der både mann og kvinne må ut i fullt arbeid for å klare bo- og underholdsutgifter på egenhånd? Eller

...når både barnas beste og foreldrenes valg av samliv skal ivaretas, oppstår det selvmotsigelser i prioriteringene.

...et tankekors at familiepolitikkenes kostnadssider får dominere, istedenfor de prinsipielle diskusjoner om hva som gavner familielivet best.

har det med en økt forbrukermentalitet å gjøre? Dette sier Familiemeldingen intet om.

Delt bosted for skilsmissebarn?

I sammenheng med skilsmisseproblematikken, drøftes delt bosted med tanke på likere muligheter til å være foreldre, som konfliktdependende virkemiddel og barnas beste. Hovedandelen av barn med skilte foreldre bor fast hos mor, samtidig er fedrenes pressgrupper blitt mer synlige i samfunnsdebatten.

Hvorfor spør ingen om hva normløsheten betyr for vårt samfunn?

Det påpekes at samværet mellom fedre og barn er mindre enn en kunne ønske. Regjeringen ønsker fortsatt at foreldrene skal ha full frihet til å avtale hvor barna skal bo fast

og omfanget av samværet. Likevel sitter vi igjen med en viss bekymring for at far heretter kan komme til å forfordes av hensyn til statistikken.

Tiltak for å styrke foreldrerollen

For å styrke foreldrerollen – eller med andre ord – foreldrenes ansvar og forpliktelse for sine barn, foreslår regjeringen å innføre felles foreldreansvar for samboere, når farskapet er erkjent og godtatt skriftlig av mor, og paret bor sammen. Til nå har kun mor hatt det formelle foreldreansvaret for barn født utenfor ekteskap.

Videre ønsker regjeringen å styrke foreldreveiledningen, som allerede er påbegynt gjennom et program tilknyttet helsestasjon og barnehage, der foreldre og barn kan få hjelp til å utvikle kommunikasjon og samhandling, ivareta barnas sosiale utvikling og forebygge psykososiale vansker hos barn og unge. I den videre satsing vil skole, familiesentre, familievernkontorer og andre tjenester stå sentralt, ikke minst legger departementet opp til å nå familier med minoritetsbakgrunn.

Et annet gledelig forslag er å gi fedre selvstendig opptjeningsrett til pappapermisjon og med tiden gi alle fedre 4 ukers pappapermisjon basert på egen opptjening. I dag er det slik at fedrenes rettigheter er basert på mors yrkesaktivitet før fødselen. Igjen et eksempel på hvor dårlig likestilt omsorgsarbeid er med andre yrker. Derfor dobbelt gledelig at regjeringen tar

fatt i det. Tiltaket fungerer samtidig som en oppvurdering av farsoppgaven. Siste kapittel tar for seg samboeres juridiske rettigheter på en rekke områder og foreslår å gi dem tilnærmet likestilling med ektefellers.

Kontantstøtten igjen

Kapittel 5 heter «Økt valgfrihet for småbarnsforeldre» og handler selvfølgelig om kontantstøtten. Vi opplever kapittelet som ren terping. Regjeringen gjør et poeng av at kontantstøtten nå økes (med nøyaktig samme sum som dagens småbarnstillegg), men unnlater å nevne at småbarnstillegget samtidig faller bort. Vi som nyter godt av ordningene, undres om ikke en fremtidig kontantstøttefiendtlig regjering med et pennestøk kan ta fra småbarnsforeldrene alle overføringene som «skal utjevne de økonomiske forskjellene mellom barnefamilier og andre skatteyttere».

Ingen prinsipielle diskusjoner

Regjeringen bebuder en styrking av innsatsen mot vold i familien gjennom synliggjøring, koordinering av hjelpetilbud og kompetanseutvikling, samt diverse handlingsplaner og utvalg. Vel og bra, men igjen slår det oss at myndighetene blir for opptatt med å lappe på en negativ samfunnsutvikling, uten å gå inn i en dypere dialog med årsakene. Hvorfor spør ingen om hva normløsheten betyr for vårt samfunn? Hvorfor spør ingen om hvordan det står til med oppdragelsen til kjærlighet, hensyn og solidaritet? Hvorfor spør ingen om hva en forsvinnende gudsbevissthet (praktisk ateisme) gjør med et samfunn?

I Norge finnes det generelt liten vilje til dyptgående diskusjoner av filosofisk og prinsipiell art når det gjelder ideologiske og sosiologiske endringer. Det er et tankekors at familiepolitikkenes kostnadssider får dominere, istedenfor de prinsipielle diskusjoner om hva som gagnar familielivet best. Noen steder i meldingen nevner regjeringen at den vil «stimulere til verdidebatt», men i praksis har vi sett at verdidebatter latterliggjøres og ties i hjel. Familiemeldingen viser takter, men forblir et uklart dokument, fordi den helt fra begynnelsen forkludrer familiens identitet og rolle og underkaster den altfor mange politiske kompromisser.

når trosvitnesbyrd fører til fengsel

VIETNAMESISKE PRESTER TROSSER REGIMET

Vietnams myndigheter går hårdt frem mot katolske prester som ikke følger de statlige pålegg og instruksjoner, men i stedet velger å utfordre et regime som søker å kontrollere og begrense all religiøs virksomhet. Her skal to modige prester trekkes frem.

Undertrykkende lover

Men først litt bakgrunnstoff. Den tyske bispekonferanse har, som ledd i et mer langsiktig initiativ, i år valgt å rette søkelyset særlig mot Vietnam. Under mottoet «Solidaritet med forfulgte og vanskeligstilte kristne» ønsker de tyske biskopene å øke kirkefolkets og den øvrige offentlighets oppmerksomhet overfor land hvor religionsfriheten misaktes eller innskrenkes. Og til disse landene hører så avgjort Vietnam, men overtredelsene der er langt mindre kjent enn Kinas dårlige skussmål når det gjelder religionsfrihet og menneskerettigheter.

Vietnams religionslover er klart undertrykkende. Offisielt anerkjenner myndighetene både buddhismen, islam og katolske og evangeliske kirker, men medlemmene av disse trosamfunnene må likevel regne med sterkt restriktive tiltak når det gjelder selve religionsutøvelsen. Bare med myndighetenes uttrykte tillatelse kan Den katolske kirke og andre religiøse fellesskap drive sosialt og humanitært arbeid. Religiøse grupperinger som ikke er statlig anerkjent, er prisgitt vilkårligheten: Evangeliske

husfellesskap oppløses med makt, medlemmene blir arrestert og idømt bøter. Ca. to tredjedeler av landets rundt 700.000 protestantiske kristne tilhører etniske minoriteter, noe som forverrer deres situasjon ytterligere.

Vietnam har ca. seks millioner katolikker, det vil si rundt syv prosent av befolkningen. De tre kirkeprovinsene Hanoi, Hue og Ho-Chi-Minh-byen har til sammen 25 bispedømmer. All kirkelig virksomhet er strengt kontrollert: Myndighetene avgjør hvor mange som får studere ved presteseminarene og hvem som får bli vigslet til prest, og de bestemmer også over når og hvor gudstjenestefeiring får finne sted. I tillegg gir lovens rammer myndighetene adskillig spillerom når det gjelder å stramme til etter behag overfor enkeltpersoner og fellesskap. Gode grunner altså for de tyske biskopenes valg av fokus – og gode grunner for St. Olav til

Vietnams religionslover er klart undertrykkende.

å informere både om initiativet og om forholdene. Og nok et poeng: I den katolske kirke her hjemme utgjør vietnameserne en stor gruppe. Ifølge siste oversikt fra Katolsk Informasjonstjeneste er vel 3.600 av Norges katolikker født i Vietnam. Og enda flere tusener vietnamesere har funnet et nytt hjem i vårt land, de fleste av dem båtflyktninger kom hit nettopp for å slippe unna forfølgelse og trakassering på grunn av religiøs overbevisning eller politiske meninger.

Så langt om bakgrunnen – over til de to modige utfordrere av regimet.

En bannerbærer for religionsfrihet

Dommen var fastlagt måneder i forveien av det vietnamesiske propagandaministeriet, og den såkalte rettssaken mot sogneprest Tadeo Nguyen Van Ly ble ført for lukkede dører. Noen forsvarer fikk han ikke stille med. Han fikk ikke engang ta ordet til eget forsvar! Den 19. oktober 2001 ble dommen kjent: 15 års fengsel for «sabotasje av solidaritetspolitikken» og «ikke-overholdelse av om administrativ husarrest». I tillegg: Fem års husarrest etter sonet dom.

Pastor Ly fra Hue er i dag 56 år gammel og har i over 26 år vært i den vietnamesiske sikkerhetstjenestens skarpe søkelys for sin kamp for religions- og meningsfrihet. I 1977 satt han ett år i arrest fordi han hadde delt ut et protestskriv

fra erkebiskopen mot arrestasjonen av buddhistiske munkel! I 1982 ledet han en gruppe pilegrimer til det forbudte valfartsstedet La Vang.

Fremstøt fra regjeringen for å forvise ham fra hans sogn, nådde ikke frem: Ingen annen enn min biskop bestemmer om jeg skal

forflyttes, var Lys argument. Med megafon i hånd ba han befolkningen om å beskytte ham. Først i slutten av 1983 ble han arrestert – da hadde rundt 200 politifolk vært engasjert i saken! Ly ble dømt til ti års fengsel og fire års husarrest. I 1992 ble han satt fri og forvist til Nguyet-Bieu i Sentral-Vietnam med forbud mot å drive pastoralt arbeid.

Ly gikk likevel i gang med å bygge opp et sosialt nettverk for ubemidlede og eldre men-

nesker. Han satte i gang med computeropplæring for unge mennesker. Etter flomkatastrofen i 1999 sørget han, uten å søke regjeringen om tillatelse, for at midler innsamlet av den USA-baserte «Komite for religionsfrihet i Vietnam» (CRFV) kom flomofrene til gode. I forbindelse med president Clintons Vietnam-besøk i 2000 hadde CRFV direkte kontakt med Ly og innlemmet ham i rådgiverstabten.

I desember 2000 fremmet Ly og hans menighetens krav om å få tilbake beslaglagt kirkelig jordegods: De ønsket å dyrke jorden for å skaffe inntekter til menigheten. «Vi krever ekte religionsfrihet» og «religionsfrihet eller døden» lød noen av parolene på protestbannerne. Politiet grep inn, og sogneprest Ly hengte prompte opp en plakat utenfor kirken med artikkel 18. fra Menneskerettighetserklæringen (rett til fri religionsutøvelse) og offentliggjorde en ti-punkts erklæring om religionsfrihet.

Kort før nyttår 2000 dannet han sammen med geistlige fra andre trosfelleskap «Kommissjonen for religionsfrihet i Vietnam». På oppfordring fra det amerikanske senatets «Kommissjon for religionsfrihet» leverte han i februar 2001 en «vitnerapport» med skarpe anklager mot religionsundertrykkelsen i Vietnam og med krav om at ratifiseringen av handelsavtalen mellom USA og Vietnam måtte kobles til overholdelse av menneskerettighetene. Regjeringen i Vietnam svarte med å starte en svertetekampanje mot sogneprest Ly.

For å roe tingene ned, flyttet erkebiskopen pastor Ly til nabomenigheten An-Truyen – etter angivelig sterkt press fra myndighetene. Ro ble det imidlertid ikke: Ly, med støtte fra både menighet og prestekolleger i regionen, hamret bare sterkere på krav om religions- og ytringsfrihet. I januar 2001 forordnet regjeringen ett års husarrest, uten å gå omveien om rettsapparatet, men Ly fortsatte ufortrødent sin preste-gjerning. Den 16. mai slo en tallrik politistyrke til, Ly ble arrestert og holdt på ukjent sted frem til rettssaken begynte.

For katolikkene i An-Truyen fulgte, som vanlig etter arrestasjon av en prest, daglig trakassering fra folkepolitietts side: Vilkårlige husundersøkelser, forhør av støttespillere, kortere opphold i arresten, mishandling og tortur. En av sogneprestens hjelpere ble, uten lov og dom, forvist for to år til en arbeidsleir. To nevøer og en niese ble arrestert i juni 2001, anklaget for

medvirkning; de to nevøene er fremdeles fengslet (januar 2003). Og trakasseringen av menighetsmedlemmer fortsetter, så også vilkårlig fengsling av medlemmer av pastor Lys familie. Ly selv sitter for tiden i isolat i den nordvietnamsiske leiren Ba-Sao. Den lange avstanden gjør det vanskelig for familien å besøke ham, og besøkstiden er begrenset til 15 minutter, under konstant oppsikt.

Nok en ukuelig prest

En annen prest som har vært forfulgt av myndighetene i over tyve år, er Phan Van Loi. Han ble født i 1951 i provinsen Thua-Tien og studerte ved presteseminaret i Hue da kommunistene overtok makten i 1975. De nye maktøverne nedla forbud mot prestevigsel; gjentatte appeller fra erkebiskop Nguyen Kim Dien om vigselstillatelse for Loi, en student med toppkarakterer, nådde ikke frem. I 1978 beordret regjeringen Phan Van Loi og 17 andre prestestudenter utvist av seminaret på grunn av «slett oppførsel». Fast bestemt på å bli prest, oppsøkte Phan Van Loi biskop Nguyen Van Than, som selv var forvist på det tidspunkt. Biskopen viet ham til prest i alle hemmelighet i mai 1981.

For å unngå vanskeligheter med myndighetene forega den nye presten at han bare var diakon. Messe feiret han kun med folk han kjente og kunne stole på. I september 1981 ble han likevel dømt til fire års fengsel: Anklagen lød: «bakkvaskelse av staten». Forseelsen var at han hadde fremført en sketsj om en forbudt pilegrimsferd! Kort før han hadde sonet ferdig, ble regjeringen klar over den hemmelige prestevigsel og dømte ham til fengsel i tre år til. I 1988 ble han satt fri, men med klart pålegg om å holde seg i ro hos sine foreldre.

Fra 1988 til 2000 fikk Loi stadig problemer med myndighetene, enten det nå gjaldt «ulovlig» deltakelse på retretter sammen med andre geistlige, «ulovlig» religionsundervisning, feiring av den hellige messe eller diakonalt arbeid. Fra 1995 av delte han hver måned ut et selvprodusert religiøst blad til geistligheten i Hue-området (opplag: 100 kopier), og det gjorde selvsagt ikke sakene bedre! I april 1998 ble han forhørt seks dager i trekk fordi regjeringen under en husundersøkelse hadde funnet religiøse bøker og tidsskrifter fra før den kommunistiske maktovertakelsen hos ham, enten trykket i utlandet eller kopiert «ulovlig», det vil si uten myndighetenes tillatelse. Både trykksaker,

bøker og computeren hans ble beslaglagt med følgende begrunnelse: «overtredelse av presse- og forlagsloven». Under forhørene forsøkte man å tvinge ham til å ta avstand fra trosfeller som hadde samarbeidet med ham, og til å innrømme de «straffbare forhold», noe han kategorisk avviste.

Fra slutten av 2000 av, etter at han hadde protestert offentlig mot arrestasjonen av sogneprest Nguyen Van Ly, økte trykket og overvåkingen. I tiden 9. mars til 3. april 2001 ble Loi forhørt hele 20 ganger ut fra stadig nye anklager. Han ble anklaget for, uten tillatelse, å ha beveget seg bort fra sitt anviste oppholdssted, og for å ha lagt rapporter om religionsforfølgelse ut på internett, for å ha hatt kontakt med «reaksjonære» organisasjoner i utlandet etc. Politiet antok også at han var forfatteren av en rekke beretninger, i form av dikt eller «dagbøker», om trakasseringen av de kristne. Til slutt valgte han å forholde seg fullstendig taus overfor alle anklager og etterkom heller ikke stevninger om å møte for retten. Det førte til konstant politi-overvåking av hans bolig. Det ble umulig for ham å gå ut, og de som kom for å besøke ham, ble trakassert.

Et felles testament

Innestengthet og isolasjon til tross gjorde Phan Van Loi alt han kunne for å vise sin solidaritet med Nguyen Van Ly og alle andre forfulgte troende, uansett trostilhørighet. Modig gikk han i bresjen for dem.

Da arrestasjon truet ham og en annen presstekollega, Nguyen Huu Gai, offentliggjorde de den 10. november 2001 et felles «testament». Der heter det: «Om vi skulle bli arrestert, oppfordrer vi alle mennesker om å reagere uten vold. Men særlig ønsker vi at man ber for oss. I fangenskap vil vi forholde oss absolutt tause. Vi kommer ikke til å si noe og ikke skrive noe – det gjelder både i forhør og overfor kommunistiske rettsinstanser. Alle evt. 'innrømmelser' og alt 'angiveri' fra vår side kan man derfor regne med er manipulasjoner fra den kommunistiske regjeringens side. Dersom kommunistene skulle velge å la oss sulte i hjel, vil vi godta denne døden for å gå martyrveien til ende. Dersom vi ikke blir tvangsforvist fra landet og får valget mellom fengsel eller utvisning, kommer vi til å velge fengselet, om det så skal innebære fengsling livet ut.»

(Kilder: *Rheinischer Merkur*, *Pèlerin Magazine*)

lærd og lesverdig om Dominikus

AV GRO STEINSLAND

Når dominikanerfrater Per Bjørn Halvorsen etter mer enn ti års arbeid med stoffet publiserer sitt verk om Dominikus, grunnleggeren av dominikanerordenen, er det grunn til å ta seg tid til å lese. For her skriver en mann som i høyere grad enn de fleste kjenner kristendommens eldre historie.

Som bokens tittel viser, er det personen Dominikus som står i fokus: *Dominikus. En europeers liv på 1200-tallet*. Men den som tror at de vakre permene rommer en tradisjonell hagiografi med fromme historier om en hellig mann, vil bli overrasket. Her er det først og fremst den lærde, grundige historikeren som fører pennen. Historikeren gjør rede for de kildene som er tilgjengelig til Dominikus' liv, utøver streng kildekritikk og tar hele veien stilling til andre forskersynspunkter på stoffet. Der er autentiske kilder til Dominikus' virke, selv om enkelte perioder av hans liv forblir uklare. Forfatteren er svært nøktern i forhold til det han omtaler som «krattskogen av legendedannelser». Ved viktige tolkningsvalg overveies det for og imot sannsynlige slutninger.

Hele veien har leseren mulighet til å skjelne mellom forfatterens analyse og tolkning og andres synspunkter på stoffet, noe som

viser at det historiefaglige håndarbeidet er forbillig utført. Henvisninger til kilder og sekundærlitteratur foreligger i et stort noteapparat.

Formidlingsglede

Men forfatteren er ikke bare nøktern historiker, han har i tillegg stor formidlingsevne, for ikke å si formidlingsglede. Det kommer godt med, for Halvorsen har mye på hjertet. Han krever at vi er villige til å bli med på en reise tusen år tilbake i tid for å forstå bakgrunnen for Dominikus' liv og virke. Vi skal innom til dels svært kompliserte teologiske og kirkehistoriske emner. Vi skal orienteres om kjetterske temaer som simoni og nikolaisme, om hovedpunktene i den gregorianske reformbevegelsen, om den romersk-katolske kirkens kamp for rettroenhet, mot heresi og oppløsningstendenser, om betydningen av det 4. Laterankonsilet i 1215, «en av de største og geografisk sett den mest representative forsamling som til dags dato har funnet sted i europeisk historie» (s. 119).

Her er mange fortellinger i fortellingen, det skal innrømmes at det noen ganger blir mange navn å holde styr på. Men man merker raskt at

Gro Steinsland er professor i religionshistorie ved Senter for studier i vikingtid og nordisk mellomalder, Universitetet i Oslo.

det er verdt strevet å holde konsentrasjonen ved like under lesingen, for ingen avsnitt er overflø-dige. Forfatteren nester det hele sammen til en helhet underveis, og vi skjønner raskt at side-veiene er nødvendige. Det er avstikkerne som gir farge, lukt og smak til hovedfortellingen. På den måten har forfatteren tatt et grep for å sette et begrenset kildemateriale inn i en større sammenheng. Dominikus fremstår derved som et levende menneske i en broget epoke i Europas historie, med et liv og virke som har gitt virkninger langt ut over hans egen tid. Få kjenner tiden bedre enn Halvorsen, og få har bedre forutsetninger til å sette seg inn i ordens- og kirkelivet i middelalderen.

Fascinerende lesning

Jeg vil tro at de fleste av oss lesere har langt mindre kjennskap til stifteren av dominikanerordenen enn til fransiskanerordenens grunnlegger, Frans av Assisi. Mens Frans sto frem på scenen med store fakter og symbolhandlinger, levde Dominikus i det ytre mer stillferdig. Hans kall ble å arbeide for rettroenheten i den katolske kirken. Middelet ble å styrke kunnskapsnivået, primært blant dem som var satt til ledere, pres-ter og biskoper. Grunnlaget for katedralskoler og universiteter i Europa ble lagt.

«Gå ut og forkynt.» Dominikus med evange-
liebok og stav, kalkmaleri i Mariakirken i
Sigtuna. Illustrasjon fra boken.

Forfatterens fremstilling av de ytre begiven-
hetene i Dominikus' liv fra han ble født i en
liten by Castilla i Spania i 1170-årene til han
døde i Bologna i 1221, er holdt i en nøktern stil.
For en nordisk leser er
det interessant at det er
som sendebud mellom
pavekirken og kongen
av Danmark i anled-
ning et frieri på høyt
plan, at Dominikus
fatter interesse for
misjonsoppgavene i
Norden og Baltikum.
Denne interessen føl-
ger ham gjennom livet.
Selv etter at han er i
full sving med å orga-
nisere det som skulle
bli en internasjonal orden, har han tanker om at
misjonsoppgavene i nord og nordøst venter på
ham. Retningen nordover, fra moderkirkens
hjerne i Roma til utpostene i Skandinavia, blir
en underliggende ledetråd i boka. En nordisk
leser må ha lov å si at det som kommer helt til
sist, krøniken om de første dominikanerne i
Norden, er selve rosinen i pølsa.

Det er fascinerende lesning å følge
Dominikus' livsløp, fra kampen mot katarer og
bogomiler, til organiseringen av en helt ny form
for orden, *Ordo predicatorum*, Prekebrødrene,
der kunnskap, studier, undervisning og bønn
ble satt i høysetet. Selv om Dominikus hadde
en mektig kirkeorganisasjon med stor erfaring å
lene seg på, er det ikke tvil om at denne man-
nen må ha vært et leder- og organisasjonstalent
av dimensjoner. Halvorsens tanker om at røt-
tene til det europeiske demokratiet ligger i
middelalderens ordensregler mer enn i de gres-
ke bystatene, er tanke-
vekkende.

Det store kapittelet
om ordenens lovverk
og styringsverk gir
overraskende innblikk i
tanker som man kan-
skje ikke tiltrodde
middelalderen, for ek-
sempel at ordensrege-
len skulle være åpen for endringer alt etter nye
tidens behov. Dominikanerordenens konstitu-
sjon er ikke en evig og uforanderlig tekst som
man skal forholde seg til, slik Benedikts regel er

*... det historie-
faglige håndarbeidet
er forbilledlig utført
... Forfatteren ...
har i tillegg stor
formidlingsevne,
for ikke å si
formidlingsglede.*

*Det er avstikkerne
som gir farge,
lukt og smak til
hovedfortellingen.*

det. Faren for fundamentalisme ble dermed unngått. Dominikanerne utviklet et demokratisk system som brøt med den «farsskikkelsen» som inntil da hadde vært en bærebjelke i det monastiske livet. Det enkelte medlem i organisasjonen knytter seg ikke til lederens person, men til lederens funksjon. Forfatteren understreker at det radikalt nye i prekebrødrenes lovverk er at det kombinerer faste grunnprinsipper med muligheter for utvikling og tilpasning til nye situasjoner og nye livsforhold.

Lange linjer - finurlige kommentarer

De lange linjene i historien trekkes, ofte ved hjelp av små, finurlige kommentarer. For denne leseren ble nettopp det en av gledene underveis, å merke forfattergrepet, de raske glimtene av sammenstilling mellom den gang og nå. Korstogene og vår egen tids utenrikspolitikk med Vesten som selvbevisst verdenspoliti. Middelalderens tro på mirakler og tegn og den magiske realismen i moderne litteratur. Mens avstanden mellom middelaldermenneskene og oss selv stadig påpekes, snur Halvorsen i samme stund på flisa og minner oss om at det kanskje likevel er større likheter mellom den gang og nå enn vi er klar over. Den ikke-materielle dimensjonen i livet som mennesker til alle tider erfarer, tar seg bare uttrykk på forskjellig vis. Her er forfatteren raus og varm, til tider ironisk og overbærende, både på middelalderens og våre vegne, for, som han uttrykker det, «sløret mellom denne verden og den andre heimen er som sagt florlett». Her hjemme har for eksempel troen på haugfolket og de underjordiske overlevd fra oldtiden til vår egen tid, og «landet ville blitt fattigere uten dem».

Så enkelt går det altså an å formulere en hermeneutisk, forstående holdning til historien!

Pionerarbeid

Som nevnt er krøniken om de første dominikanerne i Norden plassert til sist i boken. Her har Halvorsen gjort et pionerarbeid med for første gang å oversette den latinske teksten til et nordisk språk og kommentere og analysere denne. Teksten har en broket historie, en avskrifts avskrift ble gjenfunnet og utgitt av Peter Frederik Suhm i 1783 under tittelen *Historia*

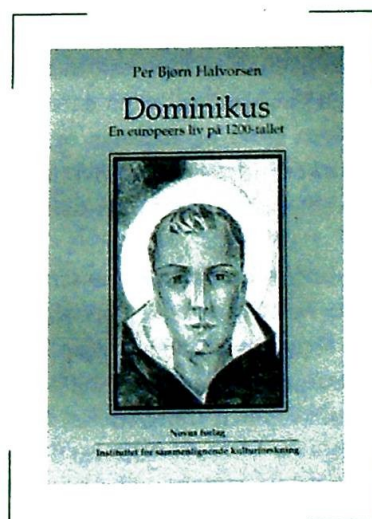
Ordinis prædicatorum seu Dominicanorum in Dania 1216-1246, Historien om prekerordenen eller dominikanerne i Danmark 1216-1246. Andre avskrifter kan korrigere og utfylle denne, det gjelder både tittel og årstall, for krøniken beretter om predikebrødrenes ankomst og første virke i Dacia, den skandinaviske ordensprovin-sen, frem til 1260-tallet, samt om den første klostergrunnleggelsen i Tallin i Estland. Teksten presenteres både i latinsk og norsk form. Halvorsen driver kritisk tekstanalyse som fører rett inn i norsk og nordisk middelalderhistorie.

Boken er vakkert innbundet med Institutt for sammenlignende kulturforskning logo. Billedmaterialet er sobert, og fotomaterialet laget spesielt til dette verket, fotografen er Petter C. Omtvedt. Appendix angående klostre i provinsen Dacia og klosterbrødre som har virket i Norge fra 1230 til 1530, vil glede den historieinteresserte leseren ytterligere. Ett eneste hjertesukk: Hvorfor i all verden har ikke forlaget spandert et saks- og personregister og en alfabetisk litteraturliste? Dette er en bruksbok som ikke bare skal leses gjennom og settes pent på plass i bokhyllen, men som egner seg som for-dypnings- og oppslagsverk.

Per Bjørn Halvorsen:

Dominikus. En europeers liv på 1200-tallet.

Institutt for sammenlignende kulturforskning, Novus forlag, Oslo 2002

hellige øyeblikk

AV LIV RIISER

Da Trondheim ved St. Hans-tider tok i mot deltakerne til generalforsamlingen i Konferansen av Europeiske Kirker (KEK), var det med sol over byen og hundekjeks ved Nidelvens bredd. I dagene mellom 25. juni og 2. juli var bybildet preget av konferansedeltakere med klesdrakter som varierte fra det nøkternt sportslige til det eksotisk geistlige, alt mens Trøndermartnan og Elton John-besøk gikk sin gang i blanding med det kirkelige innslaget.

Selv var jeg der som Vårt Lands utsendte, med det liflige oppdrag å fange opp stemningen og ta det gudstjenestelige livet på pulsen. Den saklige siden av konferansen tok min kollega fra kirkeavdelingen seg av, og denne lille rapporten vil derfor ikke handle om de store og tunge sakene som fylte seminarene og papirbunkene i deltakernes økumenisk-økologiske lerretsposer. Det minnet om å være på en flyplass. I vrimlehallen i Trondheim Spektrum vandret folk fram og tilbake i et – utenfra sett – uforståelig mønster. Noen målbevisst på vei og med saken klar, andre for sent til noe de skulle ha vært på, og atter andre svevende rundt vannmuggene som med raus hånd var plassert på bordene. Her var både konferanseløver og nykommere. Siden KEK samlet deltakere fra samtlige kirker i Europa, med unntak av Den katolske kirke, var deltakerne en gjenspeiling av det europeiske kirkebildet. Noen store og mektige og med lang fartstid i kirkemaktens korridorer, andre mer beskjedne i sin framtoning, men desto lettere å nærme seg.

Et hovedinntrykk fra konferansen var deltakernes glede over å møtes og utveksle erfaring og levd liv. Rundt bordene i lunsjen og på benkene i solvarmen gikk praten, og samtlige av dem jeg snakket med, understreket hvor viktig

det var å møte folk som kunne fortelle om sitt kirkelige dagligliv. – Jeg blir helt flau over hvor lite jeg vet, sa en deltaker med bred

erfaring fra norsk kirkeliv. Ved konferansens slutt visste han mer, og han var ikke alene. Når alt kommer til alt, var kanskje denne siden av konferansen like viktig som de møysommelig fattede vedtakene i møterommene.

Sterkest inntrykk gjorde likevel det gudstjenestelige livet. Med Nidarosdomen som selvsagt ramme fikk vi oppleve alt fra tørre og moteriktige fellesgudstjenester, med preg av økumenisk lapskaus, til store, hellige øyeblikk av liturgisk liv og skjønnhet. Arrangørene hadde gått nye

veier i utforming av tidebønner og gudstjenester, og latt de ulike kirkelige tradisjonene få slippe til med sin egen stemme. Dermed fikk både sørsamenes enkle røst og den ortodokse kirkes fulltonende sang komme til sin rett, hver med sitt særpreg og sin gave til kirken. Det var et stort og historisk øyeblikk da det for første gang ble feiret ortodoks messe i Nidarosdomen søndag formiddag klokken elleve, og løsningen de hadde valgt for nattverdfeiringen, virket like naturlig som den var virkningsfull: Medlemmer av den de ortodokse kirkene fikk brød og vin under messen, vi andre fikk vigslet brød av en blid og gullbekledd prelat etter messens slutt. Slik kan vanskelige ting gjøres enkle, og enhet skapes i mangfoldet.

Arrangørene hadde... latt de ulike kirkelige tradisjonene få slippe til med sin egen stemme.

Liv Riiser er journalist i Vårt Lands kulturavdeling; medlem av Den norske kirke.

ST. OLAV HEFTE 8/9, 2003

«...er og blir ett mirakel»

KÅSERI VED STA. KATARINAHJEMMETS 75-ÅRSJUBILEUM DEN 22. MAI I ÅR
VED SR. ELSE-BRITT NILSEN O.P.

Norge fikk aldri dominikanernonner i middelalderen, slik tilfellet var i Sverige og Danmark. Da det endelig oppstod dominikansk klosterliv på kvinnesiden, var det nært knyttet til de franske patrenes etablering på Majorstuen i Oslo i 1921. I tillegg til å feire gudstjenester og preke, skulle patrene holde foredrag og forberede utgivelse av katolske bøker på norsk. Det var behov for et miljø for dem som viste interesse for denne virksomheten.

St. Josephsøstrene med provinsialpriorinne Marie Zoé i spissen hadde så langt vært til uvurderlig støtte. Nå vokste ønsket om apostoliske dominikanerinner som kunne hjelpe dem i deres daglige liv og virke. Men brødrene kunne på ingen måte ta noe økonomisk ansvar. Et påtrengende spørsmål blir da: Hvordan kan søstrene tjene til livets opphold, og *samtidig* engasjere seg i en oppgave av apostolisk interesse og verdi?

Lenge hadde man i katolske kretser ønsket å

opprette en katolsk institusjon for unge piker, uansett tro, som enten var hjemløse, eller oppholdt seg i hovedstaden på grunn av studier eller arbeid. Håpet var at en

slik kontakt med unge fra hele landet litt etter litt skulle fjerne fordommene mot den katolske kirke. Samtidig trengte man et katolsk miljø hvor konvertittene lettere kunne komme i kontakt med sine nye trosfeller. Kunne dette være et innsatsområde for dominikanerinner?

Franske pionerer

Mens det tenktes i slike baner i Norge, besluttet ledelsen for dominikanerinnene i Chatillon utenfor Paris å stenge et kloster i Belgia. Generalpriorinnen, Mère Dominique Marie Frémont, beklager slett ikke dette ifølge kronikøren, «...hennes apostoliske iver hignet mot noe annet. 'Vi kunne ha gjort nytte for oss i Belgia', sa hun, 'men vi er ikke uunnværlige. Det er andre land som kaller på oss.' Hennes blikk var rettet mot Norge.» Det var kjent i franske dominikanske kretser at brødrene ønsket søstre dit. Dominique Marie så klart alle de utfordringer en grunnleggelse i Norge representerte, ikke minst økonomisk. Noe av det som tiltrakk

Sr. Else Britt Nilsen er dr. theol. og statstipendiat, har skrevet flere bøker om ordenssøstrene i Norge; tidligere priorinne ved Sta. Katarinahjemmet.

generalpriorinnen, var Oslos status som universitetsby. Hun så gjerne sine søstre tilknyttet høyere læreinstusjoner.

Etter å ha rådspurt lederen for dominikanernes franske ordensprovinns, lanserte Dominique Marie forslaget om en grunnleggelse i brev til pater Béchaux, prior i Oslo. Bl.a. skrev hun: «For å starte opp i et land hvor vi ikke kan språket, mener jeg det vil være bra å begynne med et pensjonat hvor vi kan ta imot unge piker.» Svaret lot ikke vente på seg, men var uformelt siden biskopen var fraværende. Både prioren og de to medbrødrene – pater Vanneufville og pater Lutz - samstemte: «Dere vil straks få pensjonærer.» Også biskop Smit støttet forslaget, men med den megetsigende presisering at «dominikanerinnene selv må dekke alle utgifter knyttet til reise og etablering. Vikariatet bidrar ikke med noe som helst.»

Generalpriorinnens første henvendelse nådde brødrene i Oslo en januar dag 1927, og allerede mai året etter nærmet to franske dominikanerinner seg sin nye arbeidsmark:

«Det var en reise mot det ukjente, men med tillit hadde de overgitt seg til Guds forsyn... Henimot aftenen 21. skimter de norskekysten, og båten kommer inn i fjorden. Landskapet er stor-slagent og alt ligger badet i lys. For dem er det en høytidelig stund, de kommer der Gud vil ha dem...» Kronikk 1928.

Kapell i Ibsens gamle kjøkken

De to første søstrene som kom var Mère Marie des Anges og Soeur Marie Vincent. Men selv om både spenning og usikkerhet sikkert fylte

«Det var en kjent katolikk, banksjef Parmann, som fant eiendommen på tre mål i Gjørdstadgt. 8, som adressen dengang lod. Eiendommen var et stykke kulturhistorie og hadde i middelalderen vært klostergods under cistercienserne på Hovedøya.» Foto: Sta. Katarinahjemmet.

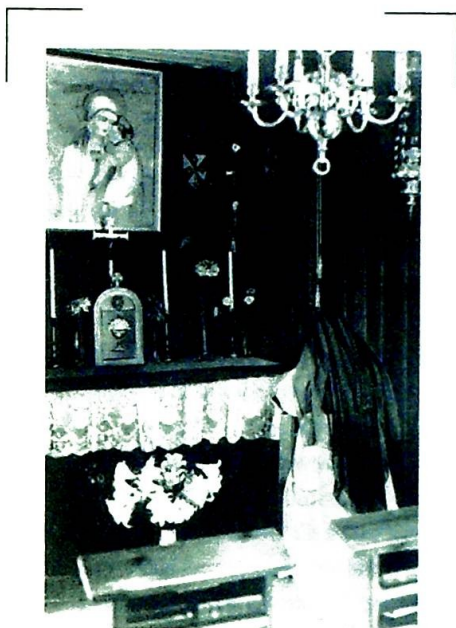
dem, så visste de at de hadde brødre her som ventet dem. En stiftelse, Det dominikanske hjem, opprettet av pater Bechaux med ham selv som styreformann og Sigrud Undset som et av medlemmene, hadde på forhånd besørget all formell kontakt med myndigheter, og brødrene påtok seg eiendomsjakten. Det var en kjent katolikk, banksjef Nils Parmann, som fant eiendommen på tre mål i Gjørdstadgaten 8, som adressen den gang lod. Eiendommen var et stykke kulturhistorie og hadde i middelalderen vært klostergods under cistercienserne på Hovedøya. Som gammel Osloboer kunne sr. Mary Reginald fortelle:

«Jeg hadde hundrevis av ganger gått forbi denne lille gaten uten å ane at det fantes en slik idyll rett oppe i bakken. En av min barndoms yndlingsbøker var 'Den hemmelighetsfulle have'. Grunnen var vel den at jeg alltid har elsket blomster, og at heltinnen attpåtil het Mary. Det var en strålende junidag da jeg for første gang skulle opp å titte på denne eiendommen i Gjørdstadgaten. Da jeg kom opp til det store gårdstunet, ble jeg stående helt overveldet. For her lå jo 'min hemmelighetsfulle have' rett for øynene på meg. Overalt var det blomster, og et slikt vell av syriner har jeg aldri sett verken før eller siden. Og over syrinene hevet det seg høye, gamle praktfulle trær – av ask og lønn. Og midt i all denne herligheten lå de små bortgjemte trehusene med alderens patina over seg.»

Styret hadde oppkalt det nye hjem og kloster etter både Katarina av Siena og Katarina av Sverige, den hellige Birgittas datter. Men i praksis ble dominikanerhelgenen husets suverene og ubestridte beskytter.

Da også sr. Marie Aimée og sr. Marie Diane ankom i august 1928, ble kommuniteten fulltallig: Det skulle ominnredes, tapetseres, males, settes i stand i den grad søstrene slapp til. For ennå bodde flere av de gamle leieboerne i husene. Alt dette i tillegg til husarbeid og matlaging. Leiet hjelp var det ikke snakk om. Den lille pionergruppen sparte seg ikke. Hver dag måtte søstrene også finne tid til å gå i kirken, både morgen og aften. Allerede i september 1928 ankommer husets første pensjonærer, og flere følger. De ble straks uvurderlige støttespillere og hjelpere for de franske søstrene. Foruten alt det materielle, inneholdt jo denne første tiden en enorm utfordring: Ikke bare å skape et norsk katolsk miljø, men også å skape det slik at norske ikkekatolikker kunne føle seg helt hjemme der.

Drivkraften i det hele var priorinnen, Mère Marie des Anges (1878-1955). Hun var kultivert, og behersket engelsk flytende, noe som var sjeldent i Frankrike på den tiden. Hun var lydhør og tok imot de råd hun fikk: Katarinahjemmet kunne ikke i alle detaljer være en fullstendig

«... etter ett år kunne Katarinahjemmet innvie sitt første kapell i det som engang hadde vært Ibsens kjøkken.»

Foto: Sta. Katarinahjemmet.

kopi av et fransk moderhus, men fornorsknin- gen skjedde ikke på bekostning av den rike kontinentale tradisjon søstrene tilhørte både religi- øst og kulturelt. Populære ble husets ukentlige fransk- og engelskafener så vel som priorinnens fransktimer. Tidebønnene skulle imidlertid nøye overholdes, og etter ett år kunne Katarinahjemmet innvie sitt første kapell i det som engang hadde vært Ibsens kjøkken. I sam- arbeid med dominikanerne sørget priorinnen for at søstrene regelmessig fikk teologiske og oppbyggelige foredrag. Ja, også pensjonærene fikk sin del av patrenes kunnskap med bl.a. til- bud om ukentlige timer i harmonilære!

De første norske søstre

Denne soliditet gjorde inntrykk på folk omkring, det samme gjorde samarbeidet mellom brødre og søstre. Hurtig sluttet norske kvinner seg til søstrenes rekke. Et par av dem, Mary Farrelly (sr. Mary Reginald, 1898-1993) og

Gjertrud Falkanger (1899-1980 som trakk seg p.g.a. sykdom), dro allerede høsten 1928, og fikk snart følge av andre. Ja, et par av dem var så nødvendige for oppgavene i Norge at oppholdet i Chatillon ble redusert til et minimum: Sommeren 1930 kom sr. Mary tilbake; riktignok i betryggende selskap med sin novisemester sr. Marie du Christ. Søster Mary var sekretær- og språkutdannet med yrkeserfaring både fra Den norske bankforening og det helt nyopprettede Kringkastingsselskapet. Den andre hurtigløpe- ren var søster Katarina (Frida Svenningsen, 1903-1983), med fartstid på advokatkontor og av natur et forretningstalent .

Det lå i kortene at begge trengtes skulle det nye arbeidet lykkes. Fra grunnleggelsen av og frem til krigsutbruddet i 1940 begynte ni norske som noviser i Chatillon, og av dem avla seks evige løfter: foruten Mary Farrelly og Frida Svenningsen, var disse Ellen Schönberg, Marie Louise Pettersen, Else Glad og Yvonne Chauvin, halvt fransk-halvt norsk. Brødrene bidro i disse viktige årene ikke bare åndelig og intellektuelt, men også materielt i den grad de formådde. Søstrene på sin side sørget både for sakristi og orgelspill i den nye St. Dominikus kirke foruten etter hvert hardt tiltrengt språklig assistanse i brødrenes predikant- og forfatter- virksomhet på norsk.

Gestapo på døren – og illegalt arbeid

Men ikke bare klostresiden seilte i medvind. Det gjaldt pensjonatvirksomheten også. I 1936 sto et nytt bygg ferdig på eiendommen, og Katarinahjemmet kunne nå motta 40 gjester. Foruten pensjonærrom, inneholdt den nye byg- ningen samtalerom og foredragssal i tillegg til søstrenes refektorium og kapell, dekorert med fresker av den kjente franske kunstner og domi- nikaner, pater Couturier. På Rosenkransfesten (7. oktober 1936) ble den første høytidelige messe avholdt. Alt tegnet godt for fremtiden, men uværsskyene over Europa ble snart en uvel- kommen realitet også i Norge. Når søstrene siden har omtalt krigsårene, har de allikevel fremholdt viktigheten av samholdet: «Alltid var vi glade for at vi var franske og norske sam- men.»

Matmangelen var et generelt problem i krigsårene, og det ble selvsagt ekstra følbart i en storhusholdning med mange unge i kosten. Men søstrenes praktiske innsikt og gå-påhold- ning manglet aldri: Det ble sopp- og bærpluk-

king *en masse* i egnen omkring Oslo, og forsøk på kaninhold i hagen bak kapellet. Tre ganger fikk Katarinahjemmet besøk av gestapo. De to første gangene gikk det godt, men tredje gang kom de og hentet pater Finn Thorn. Fordi St. Dominikus kirke ikke kunne oppvarmes, leste patrene sin messe her om morgenen. De yngre franske patrene var mobilisert – så bare Lutz og Thorn var igjen. Pater Thorn var akkurat ferdig og knelte bak i kapellet, mens pater Lutz så vidt var begynt på sin messe. Dette var en tung stund for alle. Heldigvis skjedde dette i slutten av februar 1945, så han slapp å bli sendt ut av landet. Mindre kjent er det vel at enkelte søstre var engasjert i illegalt arbeid; bl.a. når det gjaldt å få jødiske barn over til Sverige.

Fred og nye utfordringer

Freden ble like intenst opplevd på Katarinahjemmet som ellers, og på nytt kunne forbindelsen med søstrenes ledelse i Frankrike gjenopptas. Det samme gjaldt kontakten med de av husets venner som i krigsårene hadde befunnet seg utenfor landets grenser. En av dem var den unge svenske studenten Gunnell Vallquist, som straks før krigsutbruddet hadde besøkt Katarinahjemmet. Fra henne kom den første lykkønskning med freden. En annen var Sigrid Undset etter avsluttet krigstjeneste i USA. Høsten 1947 kom hun for et lengre opphold. Kronikøren gir følgende nøkterne glimt av en enkel, men omsorgsfull gjestfrihet:

Torsdag 31. Juli: Sigrid Undset ankommer. Hun har bedt om å bo hos oss mens de reparerer hennes hus på Lillehammer. Her skal hun arbeide på en bok om Katarina av Siena som et amerikansk forlag har bedt henne skrive. Hun skal bo på et rom i 2 etg. i nybygget og Hjordis Schøien påtar seg å besørge alle de daglige småtjenester hun måtte trenge. Hjordis serverer henne til frokost og spiser sammen med henne. Det samme gjelder aftensmåltidet. Middagen kl. 2.30 spiser fru Undset i pensjonærenes spisesal og drikker kaffe i biblioteket. Vår berømte gjest skal bo hos oss like til 10. oktober. Hun er elskelig vis-à-vis søstrene, og ber ofte om å få sitte sammen med oss om kvelden i haven. Slik forlenges og fylles vår rekreasjon av hennes mange interessante reiseopplevelser. Kronikk 1947

Men ikke bare korttidsgjester dukket opp. I fredens kjølvann fulgte også bolignøden. Pensjonærantallet vokste til over 50. Enkeltrom

ble doble, mens skap ble nyttige tilføyelser i korridorene. Igjen begynte søstrene å føle behov for nye og mer tidsmessige lokaliteter. De gamle trehusene gjorde fortsatt nytte, men var verken særlig praktiske eller i tråd med brannforskriftene. Dette ble etter hvert opptakten til nok en virksomhet: sommerhotell. Det skulle bidra til finansieringen av et nytt bygg. Nå var det ikke lenger verken *patres* eller utenforstående «velgjørere» som tok seg av husets forretningsmessige drift. Høsten 1946 ble stiftelsen Det dominikanske hjem helt og holdent søstrenes eget anliggende i og med at de norske søstrene selv overtok alle styreverv. Selvskreven styreformann var søster Katarina!

Klostersiden lå langt fra brakk disse årene. Allerede de første par årene etter krigen dro på nytt norske klosterkandidater til novisiatet i Chatillon – Sigrid Steen, Mildri Hoch-Nielsen først, og andre fulgte; Else Norland, Liv Robak, Ingeborg Kvalheim. De fleste med fortid som pensjonærer. Ja, ikke sjelden losjerte kjødelige søstre samtidig eller på forskjellig tidspunkt her, bl.a. Aslaug og Mildri Hoch-Nielsen, for ikke å snakke om ungdommene fra Hov i Land. Og det kunne av og til gi opphav til filosofiske funderinger slik tilfellet ble for to blad Norland: Edel Margrethe, som stilte søster Mary alle de riktige og kloke spørsmålene, mens Else var mer opptatt av andre ting og hadde sine venner i byen. Så var det likevel Else som ikke bare endte som katolikk, men også som søster og etter hvert dreven ikonmaler. 30. april 1959 utgjør utvilsomt en merkedag: Da avla hun og to andre norske sine evige klosterløfter her i kapellet.

Et fransk-norsk kultursenter

Misjonering og proselyttvirksomhet lå søstrene fjernt, selv om de var aldri så fromme og faste i sin katolske tro. Kanskje var det nettopp kombinasjonen respekt for andre og trofasthet i eget kall, som gjorde at mer enn én pensjonær begynte å stille spørsmål om katolsk tro og liv. Det har aldri vært gjort noen statistisk opptelling over konversjoner som startet slik, men i

Mindre kjent er det vel at enkelte søstre var engasjert i illegalt arbeid; bl.a. når det gjaldt å få jødiske barn over til Sverige.

årenes løp er det blitt ganske mange. I slike tilfeller var det nærliggende å formidle kontakt med en av patrene i St. Dominikus, slik som et besøk på Katarinahjemmet med «pater» hørte med for konvertitter som ikke allerede kjente huset.

I årene etter krigen styrket kongregasjonen filialen i nord med først én og etter hvert flere ferdigutdannede *franske* søstre; søster Anne-Marie og søster Chantal ble de som har holdt ut lengst. Denne tilveksten var både viktig og populær; skulle Katarinahjemmet beholde sin særstilling, forutsatte det «dobbelstrømmen av fransk og norsk». Denne oppfatningen delte alle med tilknytning til huset, – søstre, pensjonærer, venner og kjente. I mangt fremsto klostret som et fransk-norsk kultursenter med franskundervisning, teaterforestillinger, konserter; ja, også franskaftenene fra de første årene var det fortsatt liv i.

I teaterforestillingene samvirket søstre (i særdeleshet søster Anne-Marie og Marie du Christ), pensjonærer og interesserte utenfra til å fremføre forskjellige teaterstykker. Her ble Claudels «L'Annonce faite à Marie» – «Budskapet til Maria» – oppført for første gang i Norge. Andre stykker var «Spillet om enhver», «Le petit Prince»... Kostymene var gjerne utlånt fra Nationaltheateret, hvor et par av ildsjelene i dette hadde sitt arbeid. Dukketeater hørte også med. At husets offisielle språk var to, var en

selvfølge. Dette ga mang en pensjonær anledning til – etter hvert – ubesværet å snakke fransk daglig. Ja, selv de aller yngste kunne få sitt første møte med «det franske» der – i søstrenes barnehage, som senere ble overført til Den franske skole.

Mère Marie des Anges var en høyt skattet fransklærer; en annen ble søster

Elisabeth, som etter krigen og like frem til sin død i 1982 var en mester i formidlingen av fransk språk og kultur. Hennes elevskare teller hundreder; ja, trolig tusener. Og stadig vekker møter vi mennesker som har opplevd uforglemmelige timer i hennes klasserom. Selv er jeg

smittet for livet av hennes begeistring for Marc Chagall, og hvem glemmer vel den fortettede stemning før jul med *Les Santons* og det rungende «Mireille». Men om det franske hadde en privilegert posisjon, var det like selvfølgelig at også andre impulser fikk plass: En novemberaften 1949 trollbandt for eksempel Erik Hesselberg «50 tilhørere foruten patrene og søstrene» med sine mange inntrykk fra Kon-Tiki-ekspedisjonen. En annen gang kunne det være Ole Henrik Moe – søster Marie Kristins svoger – som tolket norske komponister ved flygelet, eller, og sikkert oftere, dominikanerpater Toralf Norheim.

Brytningstid og nye vinder

Imidlertid var disse årene også en brytningstid. Og hverken søstre eller brødre ignorerte nytenkningen i kirken, ikke minst innenfor deres egen orden. Som et svar på dette, tilbød dominikanerne i Frankrike et teologisk studium for ordenssøstre i slutten av 1950-årene med samme lærerkollegium og teologipensum som brødrene. Søster Liv og søster Mildri var blant de tidligste studentene der. Så fulgte Det annet Vatikankonsil (1962-65) og en ny epoke i Kirkens liv. Vinduer skulle åpnes, og ny luft slippes inn, lød parolen fra Roma. Den Hellige Ånd blåste. Forandringer kom på rekke og rad: Kirker og kapeller ommøbleres, ny utforming av liturgien, søstres ordensdrakter beklippes og moderniseres, demokrati for Guds folk... Ja, det kunne ryste den mest søvndrukne katolikk i sitt innerste. Så ikke for søstrene på Majorstuen:

«Fornyselsen begynte før konsilet for oss,» sier søster Mildri, som satt ved roret disse viktige årene. Og hun fortsetter: «Vi var privilegerte her i landet. Biskop John Willem Gran uttalte allerede i 1965 at han hadde ansvaret for bispedømmet, men ønsket å dele det først og fremst med prestene og søstrene, men også med lekfolket i den grad det var mulig, og at alle skulle ha anledning til å uttale seg.» St. Olav 1999:11/12

Det ble en rik tid for lokalkirken generelt, og for søsterkommuniteten på Majorstuen spesielt. *Koinonia*, fellesskap, var ikke bare et abstrakt begrep, men noe man i høyeste grad levde. Sammen tok man opp og diskuterte sentrale emner; også de nye forslag og toner fra Roma. Selvsagt unngikk heller ikke husets viktigste rom, kapellet, de nye strømninger. Dermed var det duket først for diskusjoner, og når konsensus forelå, fulgte hammerslag. I takt

Kanskje var det nettopp kombinasjonen respekt for andre og trofasthet i eget kall, som gjorde at mer enn én pensjonær begynte å stille spørsmål om katolsk tro og liv.

med dette hadde også storbyen begynt å spise av klosterområdet. Naboer ble plagsomt nære, men når sjenerende innsyn i kapellet kunne «kureres» med Finn Christensens glassmalerier, kan man kanskje snakke om et hendig uhell.

Kapellet med fresker av kunstner og dominikanerpater Marie-Alain Couturier og glassmalerier av Finn Christensen.

«Å være norsk» er i og for seg ingen kvalifikasjon, men det ble det siden konsilet hadde besluttet at Kirkens liturgi nå i hovedsak skulle feires på folkespråkene. Dette ble begynnelsen på et samarbeidsprosjekt mellom brødrene i St. Dominikus og søstrene ved Katarinahjemmet som pågår den dag i dag: Oversettelse og musikkalsk bearbeidelse av Kirkens tidebønner. Søstrene ble også aktivt trukket inn i konvertitundervisningen. Et annet dominikansk prosjekt så dagens lys i Trondheim med deltagelse også fra søstrene i Bodø. Etter hvert stod Katarinahjemmet alene igjen med oppgaven og måtte trekke seg etter ti år. Da hadde «rekkehusklostret» i Sildråpeveien med de utarbeidende «nonnan» utviklet seg til å bli et kjært og viktig samlingssted for mange av byens beboere på tvers av konfesjonell tilhørighet.

Nybygg og nye arbeidsområder

De to siste søstrene brøt opp fra Trondheim i 1976. Da stod det lenge etterlengtede nybygg

ferdig i Oslo, og det var selvsagt ikke tilfeldig at disse to begivenheter fulgtes ad. Kreftene måtte konsentreres omkring og i Katarinahjemmet, som skulle nedbetales og finne et tidsmessig spor. Institusjonen var ikke lenger noen ungdom, men nærmet seg de 50 år:

Søstrenes klosterliv var stadig vekk selve hjørnesteinen, men var det fortsatt behov for et studenthjem og gjestehus? Studentbyer vokste opp rundt omkring, mens mangt et ungpikensjonat satte krok på døren. Sommerhotellet fungerte godt, det ble anbefalt i mer enn én velrenommert reiseguide, men etter hvert som søstrene fikk flere oppgaver utenfor huset, ble det færre til å utføre arbeidet. Var Katarinahjemmets dager allikevel talte? Hadde man bygget nytt og stort, når man heller burde ha satset annerledes? Et kloster på landet for eksempel? Eller flere mindre kommuniteter?

Kanskje holdt søstrene pusten aldri så lite, men nok engang viste det seg at nysatsingen var levedyktig. Faktisk hadde søstrene stilt liknende spørsmål da den første mursteinsbygningen ble oppført i 1930-årene. Heller ikke den gang var man bare sikker på behovet for utvidelsen. Endringer i ungdommens boligønsker er allerede nevnt, i tillegg kom utviklingen på søstersiden: Ikke alle var lenger like unge, og rekrutteringen av nye søstre ble vanskeligere enn før. Samtidig tiltok etterspørselen, og de søstre som var, ble mer og mer ettertraktet i kirkelig og annet arbeid utenfor husets vegger. Pioneren her var nok en gang søster Mary Reginald.

Da hun i 1964 ble avløst av søster Mildri som husets priorinne, var hun 67 år – altså pensjonist. Men som kjent omfatter ikke slike sivile påfunn klosterlivet. I stedet ventet en ny karriere i Akersveien 5: Søster Mary ble nærmest «headhundet» (av en dominikaner, selvfølgelig) som sekretær for den nye norske biskop Gran. En oppgave hun skjøttet i 20 år!

Dagens Katarinahjem presenteres som studenthjem, gjestehus... men først og fremst kloster.

Ungdomsarbeid, katekese, liturgiarbeid, foredragsvirksomhet og selvsagt fransk- eller norskundervisning, var allerede naturlige virkeområder, det samme var innsatsen i Neubergergt.

15; sakristi, bibliotek, resepsjon eller på kjøkkenet. Etter hvert også som foredragsholdere i brødrenes kloster. Men snart fulgte andre «arbeidsplasser» ute – i redaksjonen for Tidsskriftet St Olav, i Franciskushjelpen, Kateketisk Senter, Informasjonstjenesten – for bare å nevne noe.

Var det mulig å forene denne utviklingen med det som de første femti årene hadde vært søstrenes hovedoppgave; nemlig å være et «hjem for unge piker»? Når dette ble en utfordring, så var en av årsakene nettopp at gjestevirksomhet slett ikke var så utradert som man kunne ha fryktet. Rommene både i den gamle og den nye bygningen fyltes snart opp; det samme gjorde ventelistene. Likevel var nok behovet et annet: For mange ble oppholdet en mellomstasjon i påvente av noe annet, mens tidligere generasjoner godt kunne bli boende gjennom hele studietiden. Unge menneskers sosiale liv og vaner var også blitt adskillig mer utadrettede, og mindre «hjemmekjære» enn i de gode gamle dager. Denne utviklingen pekte i retning av nytenking omkring en tradisjonell virksomhet; en virksomhet som måtte fortsette, men kanskje i en noe annen form.

Da gjensto kunststykket: ikke å kaste ut barnet med badevannet... Og aller helst forene dette med søstrenes nye oppdrag i kirke og samfunn. *Dagens* Katarinahjem presenteres som studenthjem, gjestehus og ikke minst kloster. Den uinnvidde kan muligens stusse over kombinasjonen og kombinasjonene: Studenthjem/gjestehus er i og for seg forenlig, det samme er gjestehus/kloster. Men det som virkelig skurrer, er kombinasjonen studenthjem og kloster: at unge kvinner *fortsatt* velger å bo i kloster! Sigrid Undset skal ha sagt: «Katarinahjemmet er og blir et mirakel.» For henne var det ufattelig at norske protestantiske familier ville sende sine døtre til et katolsk ungpikeshjem, nettopp i de årene de var mest mottagelige for inntrykk.

I dag er det stort sett de unge selv som bestemmer hvor de vil være, men fortsatt finner mange et miljø her – for kortere eller lenger tid. Vennskap oppstår, og stadig vekk diskuteres alt mellom himmel og jord. I gamle dager var

menn henviset til den gamle peisetuen, under diskret oppsyn av pensjonatsjefen, det være seg søster Marie du Christ eller Marie Benedicte. Etter hvert har gjesteavdelingen åpnet også for dem. Og neppe kunne verken pater Bechaux eller Mère Marie des Anges ha forestilt seg at statskirkeprester og teologiprofessorer skulle utstyres med egen nøkkel til klosterets port... Skjønt hvem vet. Begge var de jo mennesker forut for sin tid i så mangt.

Hva med Dominique Maries drøm om utdanning og universitet – også for sine søstre? I første omgang ble Katarinahjemmet tilholdssted – ja, et hjem – for mange kvinner som kom til hovedstaden for skolegang og studier. Enkelte har siden virket rundt om i landet, og med sin innsikt i «det katolske» ofte torpedert mer enn én fordom mot vår kirke og livsform. Andre har våget å sende sine døtre hit. Ja, til og med den neste generasjon. Kontakt og vennskap gjennom år mellom søstre og gamle pensjonærer og pensjonærer seg i mellom, er egentlig tale klar nok.

Men først og fremst kloster...

I takt med utviklingen i samfunnet, har søstrene også inntatt høyere læresteder... og for så vidt realisert Dominique Maries drøm... Som studenter, stipendiater og andre løsarbeidere går de inn og ut av både det ene og andre av Oslo Universitets fakulteter; ja, til og med ved det inntil nylig så konfesjonelle Menighetsfakultetet!

Men Katarinahjemmet er først og fremst *kloster* og har alltid vært det. De søstrene som grunnla det, kom fra et rikt og levende klostermiljø, og selv om de kom for å «gjøre» noe, var det ut fra dominikanerordenens grunntanke at det man mottar i sitt liv med Gud, skal gis videre til de andre. Men skal man ha noe å gi, må bønner være sentrum i ens liv. Dette var en selvfølge for de første søstrene, som straks tok fatt på å skape et fullverdig klosterliv. Denne linjen er aldri blitt brutt. Det å skulle være både kontemplative og aktive, skaper naturligvis spenninger. Men det dominikanske liv leves nettopp i dette spenningsfeltet mellom kontemplasjon og aksjon, mellom bønn og arbeid.

bok- omtale

Tre veier til den ene Gud

Yossi Klein Halevi:
At the Entrance to the Garden of Eden
HarperCollins Publishers Inc.
New York 2002

Jeg er ikke i tvil: Hvis en from rabbiner, en ortodoks imam og en lærd prest gikk sammen om å lage en felles liturgi for jødisk, islamsk og kristen gudstjeneste, kunne vi få en vakker, høytidsfull og inspirert dreiebok. Den eneste feilen ville være at dette entusiastiske påfunn ville nedkalle over våre velmenende hoder en teologisk tornado av protester, og neppe gjøre forholdet mellom de tre religioner noen tjeneste. Derfor valgte Yossi Klein Halevi en helt annen vei: Han begynte i bunn. Og ble skuffet, men ga likevel ikke opp.

Journalist Halevi, medarbeider i *The Jerusalem Post*, *Los Angeles Times* og *Washington Post*, har skrevet en bok om sin erfaringer fra samvær med troende fra jødedommen, islam og kristendommen. Han ønsket å kunne be og meditere sammen med muslimer og kristne, og han vendte seg til dem for hvem troen på den ene Gud ikke er en teologi, men en personlig erfaring om enhet – nemlig mystikerne.

De tre religionene har geografien felles. Fra tempelhøyden i Jerusalem steg Muhammed opp til himmelen, og sporet etter hes-

tens fot kan ses i Klippemoskéen. Like i nærheten var det Jesus døde og gjenoppstod, og i jødisk tro er Jerusalem stadig hovedstaden i hver betydning av ordet. Her var det Halevi lette etter mennesker som kunne dele det han kaller «intimitet med Gud». Det var et underlig utvalg søkende mennesker han møtte, man kan gjerne kalle noen av dem idealistiske fanatikere. Det er neppe noe gyldig argument å avvise dem med – for de hadde noe høyst virkelig felles: stillheten, fordypelsen, lengselen etter nærhet. «Det er stillheten her som tiltrekker meg,» sier Halevi til en katolsk nonne, som svarer med et smil at personlig trenger hun nok ytterligere tyve års stillhet.

Halevi møter mange snubletråder på sin søken – han nevner blant annet kanoniseringen av Edith Stein, som var datter i en ortodoks jødisk familie, ble katolikk og karmelittnonne og drept av nazistene. Mange jøder har sett helgenkåringen av henne som en «kidnapping», et forsøk på å annektere en som ble drept, ikke på grunn av sin kristne tro, men på grunn av sin jødiske opprinnelse.

Dette er en oppfatning som Halevi forstår, men som ikke stanser ham. Han har feiret sin sabbat i en katolsk kommunitet som arbeider med å gjenoppdage noen av kristendommens jødiske røtter, som de tror kan fornye Kirken. På sabbatkvelden samles de, tenner lys og synger hebraiske

salmer før de spiser festmåltidet. Ved en anledning tok Halevi på sin kalott for å vise at klosteret han besøkte for å be, også for ham var et hellig sted – hvor priorinnen ga ham en klem og ønsket ham velkommen hjem.

Det ser ut som ordenssøstre mer enn mange andre deler hans håp og ønsker. En nonne han kjente, fortalte at hun hadde samtalt med en katolsk teolog om sine ønsker og håp og hadde fått et nedslående svar: «Hvem tror du du er som går inn i et område hvor vi spesialister har jobbet i mange tiår?» Nonnen fortalte Halevi hva hun ønsket hun hadde svart: «Forstår ikke du at Kirkens arvesynd har vært å nærme seg jødene med teologi og 'sannhet', og at den eneste måten å gjøre dette godt igjen på, er ved å vise en kjærlighet like total som hatet en gang var?»

Men han finner også lyspunkter på sin vandring – et sted fikk han tillatelse til å bruke sine «tefillin» i et katolsk kapell. Tefillin er de bønneremmene fromme jøder fester om venstre arm og om pannen. Han var redd for at for mange kristne var det å bringe jødiske bønneremmer inn i en kirke, et fryktelig eksempel på synkretisme, og også for mange jøder ville det være en vederstyggelighet, «men for meg føltes det helt naturlig. Jeg trengte et sted å be. Og her var et bønnenes hus. Vi som er troende, burde kunne se hverandres synagoger, templer, kirker og moskéer som fredfylte

steder, langt fra den sekulære verden. Det det gjelder, er ikke å være en kristen, en jøde, en muslim, heller ikke å tro på Gud, men å *kjenne* Ham». Som en rabbiner sa til ham: «Jeg behøver ikke bli muslim, jeg er allerede muslim. Det å overgi seg til Gud, det er islam.»

Vi tilhører en generasjon som eksperimenterer, sier Halevi. Religionshistorien vil komme til å utvikle seg i en ny retning. Alle vet at Gud er en virkelighet; jødernes, muslimenes og de kristnes plikt er å forberede verden på Hans åpenbaring av harmoni og enhet og kjærlighet.

Og så kom sinnssyken. Gaza og Vestbredden ble slagmarker, fanatismen og terroren slapp løs. Mange av Halevis nettverk ble revet i filler, og mange venner kunne bare nåes på telefon. Men én ting av verdi holdt han fast ved: Han lærte å tilbe Gud og elske kristendommen og islam.

Et tappert forsøk, som vi ofte sier når noe har kjørt seg fast. Men frø som er sådd i en god jord, kan gi grøde, sier vi også. Det som truer Halevis visjon, er ikke bare den ulykkelige situasjonen i Israel, men – og kanskje enda mer – de oppblåste skyer av teologisk bedreviten som formørker utsikten til en lysere fremtid.

Per Bang

Kommentar til en revidert oversettelse

Luk

Det nye testamente revidert - med oversetternes kommentarer.
Det Norske Bibelselskap 2003

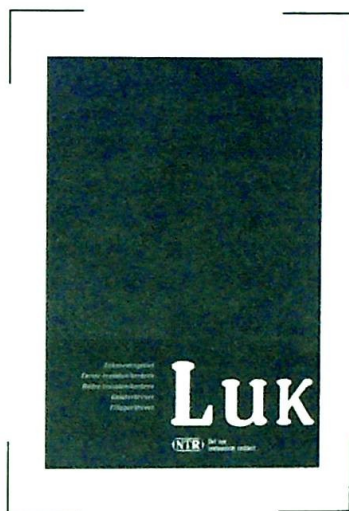
«Kjære søsken, Far har skapt oss alle slik at det i menneskenaturen ikke er noe godt. (konstruert prøve, ved anmelder, fra den reviderte teksten, basert på foreliggende tekster)

«Levende ord i et nye tiår» er den målsetting Bibelselskapet set-

ter med denne revisjonen (av oversettelsen fra 1978/85), og alt tyder på at man her anstrenger seg til det ytterste for å «behage». Vi har fått tilsendt den første av fem bøker med den reviderte teksten (Lukasevangeliet, 1. og 2. Tessalonikerbrev, Galaterbrevet og Filipperbrevet).

Arbeidet fortjener både ros og ris – men mest av det siste.

På den positive siden kan vi notere oss at denne utgaven er atskillig mer leservennlig (braker-

vennlig) enn det vi er vant til fra Bibelselskapet, det vil si: Her er fyldigere innledninger og noter (se f.eks. 1. Tessalonikerbrev). Sammenligner vi med 1975/78, vil vi finne at sproget er blitt mer direkte og forenklet, mindre oppstykket og derfor lettere å lese. Tar vi Lukasevangeliet som prøvetekst i så henseende, finner vi her et felles trekk med Jervells evangelieoversettelse (2001), men på en langt mindre begavet og original måte (komitéarbeid...). Innledningen til Lukas forsvaret forfatterens tradisjonelle identitet – noe som er en reell mulighet – men uten å nevne at moderne forskning har satt spørsmålsteget ved denne (skjønt trenden tilbake til det gamle standpunkt har vart noen tid). Slik sett kan det virke som om foreliggende revisjon er betimelig.

På den negative siden kan vi notere oss det som vel vil bli stående som kjennetegn for denne revisjonen: alle særegenhetene (dem vi hentydet til med det oppdiktede sitatet ovenfor). Og her er det vi stusser: Hva er vitsen med alt dette? Bibelselskapet sier at de utførlige kommentarene tar oss med inn i oversetterens verksted. Vel og bra – men hvilket verksted?! Undertegnede har i fem år vært med på et slikt arbeid (GT-apokryfene), men da var bedriften noe solidere enn dette.

Ser vi på kommentaren til valget av formen «Far» (ubestemt form heller enn bestemt form) slik de står i åpningen av 1. Tess, får vi vite at denne formen «viser for mange tydeligere at Gud er nær og aktiv». Men problemet med å gå konsekvent over fra bestemt til ubestemt form, er at farsbildet av Gud overbelastes siden det er den jordiske modell som overeksponeres, noe som ikke er tilfelle med det tradisjonelle Faderen (som umulig kan forveksles med våre jordiske fedre – pace Strindberg). Hva med alle oss som ikke finner at farsmodellen fungerer som religiøs metafor, men at morsbildet fungerer bedre?! Far gjør, Far skal, Far er, Far bla bla bla... Av og til befinner vi oss på grensen til det ironiske, føler vi.

Neste særegenhet er at det greske ordet for «brødre» (adelfoi) – som vi på liturgisk norsk kaller «brødre og søstre», og som er en helt eksakt oversettelse – blir gjengitt med «søsken» (også der hvor Paulus sikkert har brødre i tankene). Dette kan virke fikst og moderne, men bidrar egentlig til å gjøre oversettelsen litt underlig. Skal vi virkelig begynne våre prekener med «kjære søsken»? Igjen blir denne familiemetaforen et stengsel heller enn en befrielse (som i tilfellet bruken av Far).

I dette oversetterverkstedet burde det ha befunnet seg en teolog (skjønt slike er det ikke mange av i Norge, som stort sett er

befolket av filologer), en som kunne forklare dem litt om metaforer og deres farer. Saken er at kristne i Norge tror at Jesus er Guds sønn i biologisk forstand (ingen har giddet å fortelle dem at Gud ikke er et stykke biologi), noe som forsterkes ved bruken av «Far». «Søsken» er et skritt i samme retning. Dette er tvilsom eksperimentering med sproget – verkstedet er blitt et slags laboratorium. Det metaforiske kom bedre til sin rett i oversettelsen av 75/78.

Så kommer rosinen i pølsen.

Og det er oversettelsen av det greske ordet «sarks», som er det mest oppsiktsvekkende i denne revisjonen (se forklaringen til Galaterbrevets kapittel 5): Det gjengis med «menneskenaturen» på en helt ukvalifisert måte, noe som er temmelig unikt blant moderne bibeloversettelser/revisjoner. «Ånden står menneskenaturen imot,» kan vi lese (Gal 5,17). Og så blir hele mennesket i sin natur identifisert med de negative sider ved denne naturen som Paulus sikter til med sin bruk av ordet «sarks», som tradisjonelt er blitt oversatt med «kjød». Bedre – langt bedre – ville det vært å skrive «sider ved menneskenaturen» eller «menneskets svake sider», «naturens syndige luner» eller lignende. Fotnoten forklarer generøst at dette valget er foretatt for å unngå dualisme, skillet mellom godt/ondt i mennesket.

For å unngå et slikt skille, går man like godt hen og gjør hele mennesket ondt/falt/fordervet!

En teolog ville kunne fortelle disse laborantene at når skapningen til de grader er en fiasko, så må Skaperen bli det også. Det er religiøs troverdighet dette går på. For hvem er villig til å tro at Gud er god når hans verk er ondt? Ikke jeg. Så langt fra å ville gjøre Gud nærværende i verden, blir han her fraværende og direkte irrelevant. For katolske kristne som lever med en humanistisk form for kristendom (om enn nokså arro-

gant, det vil si: altfor lite «grønn»), vil oversetterens valg av ord reflektere en dyster teologi/antropologi. Revisjonen gjør Gud («Far») og Kirken («søsken») ekstra levende og nærværende, fikk vi vite. Men nå blir det hele borte igjen – pessimisme og miserabilisme får troen på Gud til å forsvinne lik en sky. Mennesket står tilbake som et naturens feilgrep, en misforståelse, meningsløs og følgelig ute av stand til å tenke, skrive, dikte, komponere, elske, ville, ønske det gode. – Vi ser frem til revisjonen av Romerbrevet med stor forventning,

Hittil ser det ikke ut til at denne revisjonen kan anbefales til offentlig (liturgisk) eller privat bruk.

Aage Hauken o.p.

Opprør?

Gunnel Vallquist:

Vad väntar vi egentligen på?

Texter om kristen enhet

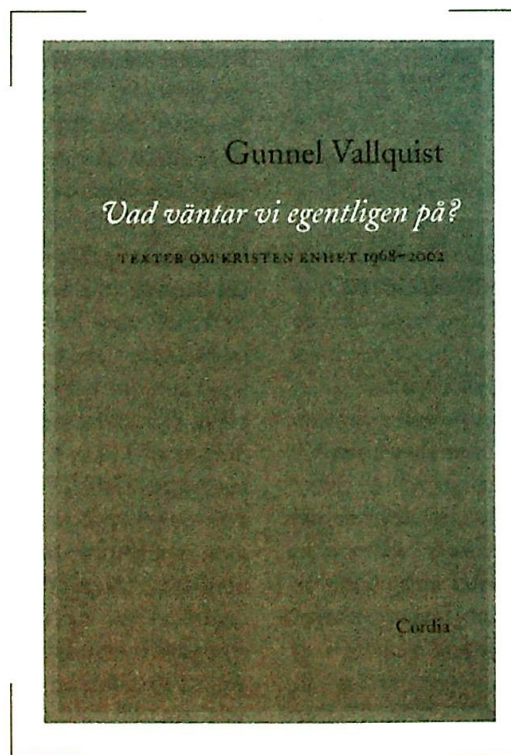
198-2002.

Örebro, Cordia, 2002

Da jeg var novise i Frankrike i 1960-årene, kom den store og

banebrytende økumen Yves Congar og preket retrett for nøvisene. Om såkalt «interkommunion», at kristne fra forskjellige kirkesamfunn deler samme nattverdsmåltid, sa han at denne praksis ikke fremmer enheten. Nattverdsmåltidet skal være tegn på enheten mellom dem som spiser og drikker, slik Israel tolker sine måltider. Fellesskapet kommer først, måltidet etterpå. Smerten ved å se seg skilt fra andre kristne, skal være en pådriver for å fremme enhetsarbeidet. Splittelsen skal bli synlig, og vi skal erfare den som uakseptabel. Å dele nattverden nå, mens vi ennå er godt fornøyde med å tilhøre ulike kirkesamfunn, ville være å sementere «status quo». Vi ville ennå lettere avfinne oss med tingenes tilstand: at kristenheten er splittet.

Gunnel Vallquist er uenig i det meste av dette. Siden Gud Hellig Ånd bor i alle døpte, finnes fellesskapet de kristne imellom allerede. En liten bok på 117 små sider, *Vad väntar vi egentligen på?; texter om kristen enhet 1968-2002*, er en samling artikler og taler hun har holdt om dette emnet. Som

alltid er Gunnel Vallquist klar og direkte, og det er en fornøyelse å lese henne. Denne gang er tekstene også båret av en pasjon, en lidenskabelig utålmodighet. Hun beskriver erfaringen av kristne fellesskap som ikke kan dele nattverden. Og hun deler med oss opplevelsen av det meningsløse i kirkesplittelsen. Ikke minst en dagbok fra Den stille uke i Jerusalem illustrerer det paradiske og skandaløse i kristne av ulike konfesjoner som slåss om kvadratmeter og rom så de kan feire Kristi påske på sitt eget vis, mens de forsøker å overdøve hverandre.

Og Gunnel Vallquist venter på et folkelig opprør. Fagteologer spikker på små tolkningforskjeller i ordene om nattverden og om prestetjenesten, forskjeller som det kristne folk knapt aner noe om, og som det synes ikke angår dem. Og, tror forfatteren, når enhetsarbeidet går så tregt, er det kanskje også fordi hver kirke vil tviholde på sine institusjoner og ordninger. En omvendelse vil ha konsekvenser, og vi er ikke mer lystne på forandringer enn fariseerne og de skriftlærde, som først hørte Jesu Evangelium, var det.

Gunnel Vallquist tror ikke på at «sakramental fribytareverksamerhet på grasrotnivå» (s. 69) har noen virkning, hun tror ikke det er noen vei å gå at individuelle kristne bryter med fellesskapets praksis. Den eneste måte å bryte med halvheten på – være fornøyd med selv å motta Kristi legeme og blod, mens man sørger over at andre stenges ute – ville være selv å gi avkall på kommunionen, være «radikal i sitt avstående ... Radikal, med samme radikalitet som katolske kyrkan alltid har hävdad när det gäller den enskilde syndaren: ingen kommunion alls!» (Id.).

I 1995 deltok Gunnel Vallquist i en samtale om katolsk-lutherske relasjoner i Farfa, Italia, og spør «... om man vågde återuppretta kommunionen mellan kyrkorna redan innan man löst alla teolo-

giska frågor, som trots allt är sekundära i förhållande till den gemensamma tron – skulle inte våra kyrkor då vara i et nådens tillstånd som skulle göra dem bätte ägnade att finna den befriande lösningen? Liksom för lärjungarna i Emmaus skulle kanske våra ögon öppnas vid brödsbrytelsen ...» (s. 93.) Hun ser det som en stor synd av de kristne, at de hindrer Kristi bønn om at «alle skal være ett» i å bli oppfylt. Det er en synd vi har arvet fra tiden da splittelsen oppsto. Og skal vi vise fedrenes synder troskap? spør hun.

Kan vi vente å se Gunnel Vallquists brennende ønske oppfylt snart? I sin encyklika *Ecclesia de Eucharistia* fra Skjærtorsdag 2003 gjentar pave Johannes Paul II at fellesskapet, kommunionen, må eksistere først. Nattverden uttrykker denne enheten, men skaper den ikke. (Kap. 4) Samtidig kan vi lese at den samme paven har gitt den britiske statsministeren Tony Blair, anglikaner, del i nattverden sammen med hans katolske hustru Cherie da de besøkte Vatikanet. Og Aftenposten kan 30. mai 2003 fortelle om et «opprør» ved felles katolsk-lutherske kirkedager i Berlin, hvor deltagerne demonstrativt tar del i felles nattverd. Opprøret som Gunnel Vallquist venter på, forekommer altså.

Man kan også oppleve fellesskap som går på tvers av konfesjonelle skillelinjer. «Åpen Kirkegruppe» for lesbiske og homofile feirer sin ukentlige fredagsnattverd i Oslo. Fellesskapet i kallet til å leve som kristne uten heterofil legning, gjør at mange velger å dele nattverden, selv om hovedcelebranten ikke tilhører deres kirke. Paradoksalt nok bekrefter deres opplevelse av virkeligheten dette pavens ord: Fellesskapet kommer først, nattverden derefter.

Samtidig undres undertegnede på om hele spørsmålet interesserer flere enn oss som lever nær

protestanter i Nord-Europa og Nord-Amerika? Turister i «syden» kan fortelle at de er blitt innbudt til nattverd i katolske kirker ved Middelhavet. Der hvor den katolske tro er dominerende, er kanskje de få innfødte protestantene mest interessert i å markere avstand? De har ikke noe ønske om å dele katolikkens sakramenter, så problemet oppleves der ikke som presserende. Så noe sterkt krav fra hele det kristne folk om endret praksis skal vi kanskje ikke vente?

Her i Norden, derimot, oppleves jo vanskeligheten daglig av kristne i «blandende ekteskap», hvor den ene av ektefellene er avskåret fra å dele nattverden med resten av familien.

Som en av dem som har fått i oppdrag å «forvalte» sakramentene, vil jeg be om én ting: at alle blir behandlet likt. Det er ikke morsomt å skulle håndheve reglementet, når man får vite at «jeg fikk motta nattverden der og da av den og den, selv om jeg ikke er katolikk». Det er ikke morsomt når søster-kommuniteter ber om at fru X, «som er så from, og som så godt forstår teologien om nattverden», skal få delta, mens andre er utelukket. Det er ikke morsomt når ikke-katolikker, som er innbudt til å feire påske i et katolsk kloster, vil reise igjen, når de får høre at sakramentet er reservert dem som tilhører vår kommunion. Når man får vite at man kan motta kommunionen i sitt eget bryllup, selv om man ikke er katolikk, men ikke dagen etter, fører dette bare til misforståelser og misnøye.

Så lenge vår kirkes praksis opprettholdes, la den gjelde for alle!

Jeg er så heldig å ha mange lutherske prester blant mine venner. To av dem er med i «min» bønnegruppe hos Jesu Små Søstre. De har i årevis akseptert at som gjester respekterer man vertskapets reglement, og avstått fra nattverden. Jeg hadde for ti år

siden gleden av å bli bedt om å assistere en teolog ved hans lutherske prestevielse i Lund Domkirke i Skåne. Den katolske biskop Hubertus Brandenburg og den lutherske K. G. Hammar, godtok begge at jeg skulle være en slags fadder for min venn. Siden jeg representerte Den katolske kirke, fulgte jeg nøye vår kirkes skikk og tok ikke del i nattverdhandlingen. Alle tolket det som et tegn på vennskap og tilnærming mellom kirkene, i respekt for hver kirkes ordninger. Men det hele gikk litt i vasken, idet en tilreisende katolsk prest fra Nederland ville være «avant-garde», og delte ut brød og vin til den lutherske forsamlingen ...

Så jeg vil tale mot «sakramen-

tel fribytariverksamhet» – piratvirksomhet – og be om at alle blir behandlet likt, også om man er Englands statsminister.

Det finnes et element til, som Gunnel Vallquist ikke nevner: I våre menigheter har vi et stort antall katolikker som lever i kirkerettslig ugyldige ekteskap, og som trofast kommer til messe, men som unnlater å motta nattverden, men ber om velsignelsen når de kommer frem. Skal vi dele nattverden med kristne underlagt en annen lovgivning, må vi først ordne denne praksis. Ellers vil gjengifte ikke-katolikker kunne motta brød og vin i vår messe, mens gjengifte katolikker må avstå. Så det er mye som må bringes i orden, før sakramentalt

felleskap – *communicatio in sacris* – kan opprettes.

Gunnel Vallquists bok er en inntrengende oppfordring til å få fortgang i arbeidet. Hun tar ordet år etter år under bønneuken for kristen enhet. Tekstene avspeiler utvikling i det økumeniske strevet. Hun gleder seg over «Felleserklæringen om rettferdiggjørelsen» (1999), men spør samtidig: Ble den vedtatt fordi ingen stiller spørsmålet om rettferdiggjørelsen mer? Men hennes utålmodighet holder seg levende: «Nogra måste ha bråttom.» Les boken og del hennes utålmodighet!

Arne Fjeld, o.p.

RETNINGSLINJER FOR EN MER HUMAN BIOMEDISINSK FORSKNING

Det pavelige vitenskapsakademi, samlet til generalforsamling nylig om emnet «Biomedisinsk forskningsetikk: en kristen visjon», vil satse på en kampanje for en humanisering av den medisinske forskning. «En teknologi som ikke anvendes innen en klar etisk ramme, eller til beste for alle mennesker, eller som gjør at 'vinningen' skjer på andres bekostning – er moralsk forkastelig,» heter det i generalforsamlingens sluttdokument. Dokumentet avviser som «fullstendig uakseptabelt det standpunkt mange mennesker inntar, nemlig at det, om nødvendig, er tillatt å ofre (den fysiske og genetiske) integriteten til et menneskelig vesen på embryostadiet hvis det kan være til beste for et annet menneske (–) Det er aldri moralsk tillatelig med hensikt å gjøre noe ondt, selv om målet er å oppnå noe som i seg selv er godt».

For å fremme en mer «human biomedisinsk forskning», oppfordrer akademiet forskere til å forplikte seg til å

- holde seg til forskningsmetoder preget av vitenskapelig stringens og høy kvalitet;
- unngå forskning betinget av «interessekon-

flikt mellom personlige, profesjonelle eller økonomiske synspunkter»;

- anerkjenne at vitenskap og teknologi må tjene den menneskelige person og respektere fullt ut dens verdighet og rettigheter;

- anerkjenne og respektere forskning basert på prinsippet om «det moralsk gode» og et korrekt syn på menneskets legemlige og åndelige dimensjon;

- anerkjenne at enhver menneskelig person, fra unnfangelse til naturlig død, må garanteres den hele og ubetingede respekt som tilkommer dem ifølge deres menneskeverd;

- anerkjenne behovet for å utføre eksperimenter «i lys av bestemte etiske regler» før man anvender resultatene på mennesket, og plikten til å beskytte menneskelig liv og helse;

- anerkjenne det legitime ved kliniske eksperimenter med mennesker, men bare under forhold som inkluderer beskyttelse av liv og integritet hos de involverte mennesker;

- anerkjenne at «eksperimenter kun må foretas etter pliktoppfyllende, korrekt og komplett informasjon om hensikten og utviklingen av eksperimentet».

leserbrev

Apropos encyklikaen *Ecclesia in eucharistia*

Et lite apropos eller snarere en liten utdypelse til artikkelen i St. Olav nr. 6-7. 2003 om pavens nye encyklika, *Ecclesia de eucharistia*. I den engelske versjonen av encyklikaen heter det (ifølge Vatikanets web-side) i siste avsnitt av paragraf 32 om bruken av ordets gudstjeneste (uten prest) som en slags erstatning for søndagsmessen «The sacramental incompleteness of these celebrations should above all inspire the whole community to pray with greater fervour that the Lord will send labourers into his harvest (cf. Mt 9:38). It should also be an incentive to mobilize all the resources needed for an adequate pastoral promotion of vocations, without yielding to the temptation to seek solutions which lower the moral and formative standards demanded of candidates for the priesthood.» I min oversettelse: «Den sakramentale ufullstendighet slike feiringer representerer, bør fremfor alt inspirere hele fellesskapet til å be med desto større iver om at Herren må sende arbeidere til sin vingård (cf. Matt 9:3). Det burde også være et incitament til å mobilisere alle de ressurser som trengs for en adekvat innsats for å fremme pastorale kall, uten å gi etter for fristelsen til å søke etter løsninger som senker den moralske og formative standard som kreves av kandidater til pretestanden.»

«Å lete etter løsninger etc.» hentyder vel i første rekke til «viri probati», d.v.s. evt. ordinasjon av egnede gifte menn (allerede Det

2. Vatikankonsil var inne på den tanken), og kanskje også til kvinnelige prester. Å koble dette sammen med «som senker den moralske standard», innebærer en krenkelse av gifte legfolk og i særdeleshet av kvinner, og strider åpenbart mot Guds visdom, som har skapt mennesket som mann og kvinne «i sitt bilde». Folk som formulerer slike absurditeter for tjener, etter min mening, ikke at deres foreldre har satt dem inn i verden på en slik 'moralisk mindreverdige' måte.

*Friedrich Griess,
Kierling, Østerrike*

«Utredning om barne- og ungdomsarbeid» – svar til Torbjørn Olsens kommentar i St. Olav nr. 6/7

Som sentral bidragsyter til de deler av utredningen Olsen kommenterer i forrige nummer av St. Olav, vil jeg på egne vegne ta opp noen sider ved det han skriver.

I sin avsluttende formaning til medvoksne sier Olsen bl.a.: «Vi bør påpeke ting vi er uenige i ...» Det gjør utredningen. Den tar opp temaer og problemer som NUK har slitt med i årevis, men som det ikke har vært snakket høyt om. Det finnes ingen skjult agenda eller organisatoriske knep, slik Olsen påstår. Utredningen er nettopp og fremfor noe åpen og rett på sak. Den søker å identifisere og analysere problemer som det kan gjøres noe med. Den forsøker ikke å innsmigre seg hos de

unge eller andre. Den briljerer ikke med kunnskap. Den fordreier hverken andres tanker eller nedvurderer deres intensjoner. Den har ikke utenforliggende mål; siktemålet er alene å få til et best mulig barne- og ungdomsarbeid.

Olsen mistenkeliggjør at voksne kommer med i ledelsen av NUK. Selvfølgelig er det uegnede voksne, akkurat som det er uegnede unge; det må tas konkret. Men hans negativitet til at voksne deltar i ledersjiktet i en barne- og ungdomsorganisasjon, innebærer at han ikke kjenner virkeligheten. Den er at der barne- og ungdomsarbeidet lokalt har fungert over noe tid, der er voksne med. Videre er virkeligheten at det bare er et fåtall slike voksne, og at vi skal være glade om vi finner dem. De fleste voksne betakker seg for slike oppgaver. Spørsmålet fremover, om NUK fjerner aldersgrensen, er om det vil melde seg folk som vil ta et tak, folk som har erfaring og tid, og som kan gi kontinuitet til arbeidet, som vet hva som fungerer og ikke fungerer, og som i kraft av det kan tenke nytt og fleksibelt. Innovasjon kommer oftest fra dem som kan tingene, ikke fra dem uten innsikt.

På en måte har vi tapt en hel generasjon voksne som skulle hatt ekspertise på området, voksne som skulle ha levert stafettspinnen videre til nye voksne. Nå må det bygges opp – om vi klarer det. Her er noe av kjernen i problematikken vi står overfor. Leser man utredningen med noe forståelse, vil man se at problemet i utgangspunktet ikke ligger hos de unge,

men hos de voksne. I ettertid vil de voksne kanskje fremstå som generasjonen som sviktet sitt ansvar for barn og unge. De har blitt overlatt til seg selv, og de unge har endog fått ansvaret for barna.

En annen side: Sentralt i NUK er voksne med i dag. De er der som rådgivere og pådrivere i bakgrunnen når saker som de engasjerer seg i, kommer opp. Vi

vet ikke alltid hvem disse voksne er, og hva som er deres anliggende, og de kan ikke stilles til ansvar. Da blir spørsmålet: Er det ikke bedre å få med voksne som vi vet hvem er, som vi vet hva vil, og som må stå til ansvar for det de gjør?

Olsen problematiserer det som sies om de ansattes situasjon, men han kan umulig kjenne forholdene. Han bruker én side til å

utdype selvfølgeligheter om organisasjoner og demokrati i Kirken; det bare avsporer og villeder. Utredningens hensikt er bare denne: å hjelpe våre menigheter til bedre arbeid for våre barn og unge. Her står NUK sentralt. Hvordan kan organisasjonen fylle sin oppgave?

Ulrik Sverdrup-Thygeson, Oslo

TROSKONGREGASJONEN: NEI TIL

PARTNERSKAPSLOVER!

Den 7. juli offentliggjorde Troskongregasjonen sine *Overveielser av forslag om rettslig anerkjennelse av samboerskap mellom homoseksuelle personer*. Det 14 siders dokumentet, undertegnet av kardinal Ratzinger og godkjent av paven, går imot rettslig anerkjennelse av homofilt samboerskap og fastslår katolske politikeres «moralske plikt» til å motarbeide slike lover eller søke å minske skadevirkningene ved vedtatte lover. Å støtte slik «ond lovgivning», er «dypt umoralsk».

«Homoseksualitet er et foruroligende moralsk og sosialt fenomen, selv i de land der det ikke er et betydelig juridisk problem,» sier dokumentets innledning. Overveielsene «inneholder ingen ny lære», men gjentar «essensielle poenger», fremlegger «argumenter av rasjonell art» til bruk for katolske biskoper og «rettledning for katolske politikere». Dertil: «Siden argumentene ... har med den naturlige morallov å gjøre, er de ikke bare beregnet på dem som tror på Kristus, men på alle

som vil fremme og forsvare samfunnets beste».

Bakgrunnen for dokumentet er allerede eksisterende lover eller lovforslag i flere land om rettslig anerkjennelse av homofilt samboerskap, inkludert retten til å adoptere barn. Slike lover er «misforstått toleranse»: De strider mot naturloven, mot Skaperens klare plan og mot den katolske kirkes lære; de gir farlige signaler til de unge og truer den sosiale orden. «Alle de store kulturers historie» viser at ekteskapet mellom mann og kvinne er den grunnleggende samfunnsbyggende og -bevarende institusjon. «Det finnes absolutt ingen grunn til å se homoseksuelle forhold som på noen som helst måte lik eller endog fjernt overensstemmende med Guds plan for ekteskap og familieliv. Ekteskapet er hellig, mens homoseksuelle handlinger strider mot naturloven. Homoseksuelle handlinger lukker seksualakten for livets gave. De bunner ikke i ekte følelsesmessig eller seksuell komplementaritet og kan under ingen omstendighet godkjennes.» Gifte par «sikrer nye generasjoner», og det er i «høyeste grad et

samfunnsanliggende å sikre deres status». Homoseksuelle forhold «yter intet slikt bidrag til samfunnets beste» og trenger ingen rettslig beskyttelse. Å gi homoseksuelle par rett til å adoptere barn, tjener ikke barns beste og er en form for «vold» mot barn.

Kirken lærer at menn og kvinner med homofile tendenser må møtes med «respekt, medfølelse og sensitivitet», og «ethvert tegn på urettferdig diskriminering» må unngås. «De er, som andre kristne, kalt til å leve et kysk liv. Den homoseksuelle legning er imidlertid 'en objektiv uorden', og homoseksuelle handlinger er 'alvorlige synder mot kyskheten',» fastslår dokumentet.

Noen avsluttende fakta: Danmark var første land med partnerskapslov (1989), så fulgte Norge i 1993, Sverige i 1994 og Finland i 2002. De siste par år har bl.a. Tyskland, Nederland, Belgia og Frankrike fått lignende lover; i England, Canada og flere USA-stater ligger lovforslag på bordet, så også i Argentina, som første latinamerikanske land.

(Kilder: RM, The Tablet)

presse- klipp

OVERVÅKING OG SJIKANE

Biskop Joseph Ngo Quang Kiet er utnevnt til ny forvalter for bispedømmet Hanoi. Han skal bistå den 82-årige kardinal Paul Joseph Pham Dinh Tung. Bispedømmets katolikker hadde håpet at man endelig skulle få en 'koadjutor', en hjelpebiskop med etterfølgelsesrett, men kommunistregjeringen var tydeligvis ikke fornøyd med Vatikanets opprinnelige valg. Resultatet ble et kompromiss: To biskoper forvalter ett bispedømme. Forholdet gjenspeiler den katolske kirkes vanskelig stilling i personalsaker: Man er avhengig av myndighetenes godvilje.

De kristne i Vietnam er ofre for bred og subtil overvåking. Vietnam-kjenneren Georg Ewers beskriver den slik: Det dreier seg om «slike lite oppsiktsvekkende former for politisk og religiøs forfølgelse som sjikane gjennom regelmessige husundersøkelser og forhør, pålegg om 'administrativ arrest', husarrest og tvangsflytting til avsidesliggende bygger». CIG

KREVER HANDLINGS- OG UTDANNINGSFRIHET

I Tyrkia har muslimene tilgang til over 20 teologiske utdanningsinstitusjoner, mens ortodokse kristne fremdeles ikke gis rett til å utdanne sine egne prester og teologer, påpekte den økumeniske patriarken av Konstantinopel, Bartholomais I, overfor østerriksk TV nylig. Patriarkens «høyeste

ønske» er å få gjenåpne det ortodokse teologiske akademiet på øya Chalki. Det ble stengt av tyrkiske myndigheter for 32 år siden under de tyrkisk-greske konfliktene, som et ledd i sjikaneringen av de ortodokse. Ortodokse kristne har rett til religionsfrihet: «Vi vil ha handlingsfrihet,» sa patriarken. «Hvis Tyrkia virkelig ønsker å nærme seg Europa, må landet nå endelig bevise sin toleranse overfor kristne.» CIG

MANGE DÅRLIGE NYHETER

Verden går fremover – med muse-skrift, kan vi lese i Amnesty Nytt. Og det er bare å konstatere at Amnesty Internationals årsrapport 2003 ikke er noen lystelig lesning. Vi finner f. eks. følgende mistrøstige, men akk, så sørgelig aktuelle meldinger: Vilkårige arrestasjoner og fengslinger er blitt utført i 54 land, mens tortur eller mishandling er registrert i 106 land. Men Amnesty matcher dårlige nyheter med gode og kan melde om at tortur er registrert i færre land enn i fjor, og at den internasjonale straffedomstolen nå endelig er rettskraftig. – Dette hadde ikke vært mulig uten den enorme innsatsen fra Amnestys 1.7 millioner medlemmer verden over. Og til dem skrev den syriske poeten og journalisten Faraj Ahmed Birqdar da han ble løslatt: «Uansett hva dere tror deres arbeid kan utrett, er resultatet viktigere enn dere kan forestille dere.» AMNESTY NYTT

MEENN PÅ TOPPEN

Den 10. mars i år sende likestillingsombod Kristin Mile brev til dei om lag 30 trussamfunna i Noreg med over 1000 medlemmar. I brevet bad ho dei gjere greie for sitt syn på likestilling og likestillingspraksis i trussamfunnet. 16 av dei 25 breva Vårt Land har gått igjennom, gir til kjenne at enkelte stillinger i trussamfun-

KIRSTEN RYDBERG ER DØD

Kirsten Rydberg, ildsjelen bak etableringen av St. Olav bokhandel i 1961, er død, godt over 90 år gammel. «Opprettelsen av St. Olav Bokhandel i Oslo ble livsverket som blir stående,» sa fr. Arne Fjeld i sin preken under requiemmesse i St. Franciskus Xaverius kirke i Arendal. «Det var ikke mange katolske kristne i Oslo da den startet, men Kirstens sikre smak i litteratur, kunst og musikk gjorde at kundekretsen var adskillig videre enn den katolske menigheten. Slik er det fortsatt. Da hun overlot bokhandelen til bispedømmet, flyttet hun til Assisi, hvor hun levde i den hellige Franciskus' ånd, knyttet vennskap med fransiskanerne der, og ble en slags vertinne for norske pilegrimer og besøkende i Franciskus' by.»

i dette spørsmålet har gått via møter med noen enkeltpersoners skjebne som har vist meg hvilke overgrep vi har gjort mot mange homofile i vår manglende evne til å forstå deres situasjon som minoritet. Til å forstå at dette egentlig dreier seg om ikke mindre enn en nytt 'kjønnsrolleverdensbilde' som vi først i vår tid, innenfor vår kulturkrets er i stand til å ta på alvor. Kirken har måttet justere sin teologi i møte med mange nye

verdensbilder opp gjennom sin historie. Det må vi også makte.»

DAGSAVISEN

UNNSKYLD!

Den 30. juli ble Sean O'Malley innsatt som ny erkebiskop av Boston; hans forgjenger, kardinal Bernard Law, gikk som kjent av tidligere i år på grunn av sin håndtering av presters seksuelle overgrep mot barn og unge. I sin preken rettet den nye erkebisko-

pen en spesiell takk til de misbruksofre som var kommet for å være til stede ved vigselen, og han ba nok en gang om unnskyldning for den skade prester og biskoper har forvoldt. Ofrene har gjort kirken en tjeneste ved å stå frem og avdekke problemet med geistliges seksuelle misbruk av barn og unge, sa erkebiskop O'Malley.

AMERICA

(Redaksjonsslutt 18. august)

Samfunnsutviklingen og omsorgsideologi

”Omsorg i lønnsomhetssamfunnet”

Seminar på Det teologiske Menighetsfakultet lørdag 25. oktober 2003, kl. 09.00-15.30.

Søkes godkjent av Den norske lægeforening som valgfritt kurs for alle spesialiteter.

Arrangører: Norges kristelige legeforening og Det teologiske Menighetsfakultet.

- Kurskomité: Kjellaug Andersen (tlf. 63 88 48 51), Hans Olav Gilje (tlf. 22 62 19 62), Jan-Bjørn Osnes (tlf. 22 61 32 86).

- Målgruppe: Leger, prester, diakoner, helsepersonell, studenter, andre omsorgsengasjerte.

- Innhold: Omsorgsideologiens bakgrunn og utvikling.
Økonomi og prioritering i omsorgsytelsene.
Omsorg på anbud i lønnsomhetssamfunnet v. Magne Nylenna.
Hvem er økonomisk attraktiv for samfunnets omsorg?

Kall og verdisyn:

Kallets vilkår i velferdssamfunnet v. Geir Gundersen.

Hvordan blir menneskesynet påvirket av lønnsomhetstenkning? Lars Østnor.

Omsorgsideologi og profesjon. Plenumsdiskusjon/samtale.

- Påmelding til: NKLF v. Jørund Asle Holme, Kurlandslia 8, 2006 Løvenstad. (tlf. 67 90 70 52).
- Påmeldingsfrist: 23. september 2003. Kursavgift: kr. 350,- studenter kr. 100.-, lunsj og kaffe/te inkludert. Middag på MF etter kursavslutning: kr. 100.-.
- Billetter til Oslo Konserthus kl 19.30, ”Minns du sangen”: kr. 260.-.
Konto nr. 0530.02.35184. Angi på giroen hva beløpene gjelder.

Lia Gård

Kurs i retreatramme

ORTODOKS SPIRITUALITET

16.–19. oktober 2003

LIA GÅRD

2480 KOPPANG

”Den ortodokse kirke har søkt å formidle den guddommelige skjønnheten gjennom sin symbolverden og sitt gudstjenesteliv, gjennom sin kirkesang og sin ikonkunst. Meningen er ikke å sette fornuften til side, men å finne en vei til menneskenes hjerter som ikke er blokkert av den rasjonelle skepsis.”

Torstein Tollefsen

Med bl.a. Dr. philos Torstein Tollefsen, ikonmaler, arbeider med ortodoks filosofi og teologi, ortodoks teolog Stig Frøyshov, kantor i Hellige Nikolai Ortodokse menighet i Oslo og utstilling av ikonmaler Anne Bjørg Nordbø.

Dagene vil stå i rammen av tidebønner, Jesus-meditasjon og tid til stillhet og bønn. Det gis anledning til personlig samtale.

Påmelding og nærmere informasjon: Lia Gård, 2480 Koppang - Tlf. 62 46 65 00 - Faks: 62 46 65 10
e-post: retreat@liagard.no - hjemmeside: www.liagard.no

teolog og kirkebygger, venn og medbror

PREKEN VED REQUIEMMESSEN FOR PATER ALBERT RAULIN O.P.

DEN 19. AUGUST I ST. DOMINIKUS KIRKE

VED PATER ELLERT DAHL O.P.

Kjære kristne, kjære pater Raulins familie og venner,

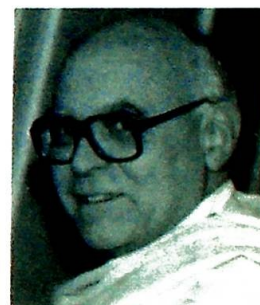
Alle vi som er kommet her i dag for å ære pater Albert Raulins minne, er oss bevisst at dette var et ganske usedvanlig menneske. Han var det ved sin styrke, ved sin tro, sitt utsyn, sitt hjertelag, og, – vil jeg si, spesielt for ham, – ved sin enestående *allsidighet*. Om det ikke var så banalt, ville jeg si at han i Kirkens tjeneste var en enestående *anvendelig mann*. Han fikk i hendene de forskjelligste oppgaver, og han løste dem effektivt og raskt, nesten med selvfølge- lighet. Det var ennå litt av speideren i ham, som sendes på oppdrag ute i felten og vender som førstemann tilbake med utrettet sak.

Konturene i hans livsløp forteller mye: – attenårsringen som trer inn hos dominikanerne i 1937, som året etter kjemper seg omtrent frisk fra poliomyelitt, som avlegger evige løfter i 1941, ordineres i -43 og får lektoratsgraden i teologi med en berømmet avhandling om *le mensonge, løgnen*. Straks etter krigen er han i Norge, men tar en tur innom Bergen, så fra 52-56 er det København, deretter Lund, og i 1957, Oslo igjen og priorateret inn til 63. Raulin er også med og planter et nytt dominikaner-hus i Trondheim fra 1963. Han fungerer som teolog for biskop Gran ved Vatikankonsilet. – Han når å bli knivstukket og nesten drept av en gal spansk sjømann i 1972. I 1975 velges han til provinsial i vår ordensprovins. I 1980 er han tilbake i Oslo etter et opphold i London. Her arbeider han hos oss, men tar samtidig sogneansvar.

Dette er mange oppgaver og svært ulike

utfordringer, – men kanskje vil det alltid være slik for en riktig apostel. Og, allikevel, midt oppe i alt dette forblir pater Raulin alltid helt ut seg selv, og grunntemaet forblir det samme: arbeidet for sjelens frelse, som rett er hos en Sønn av den hellige Dominikus.

Han var av dem som husbonden i lignelsen leier alt fra den første time, og som bærer dagens byrde og hete. Rett nok, sent eller tidlig, Gud kaller alle slags arbeidere til sin vingård, og enhver kan ha sitt å gi. Men det er likevel noen som skiller seg ut. Jeg kunne ha lyst til å si: Gud velger *giverne*, han plukker først ut de generøse, de som bærer mangfoldet i seg. Han griper dypt inn i den menneskehop han selv har skapt, og han velger noen ut, – ikke nødvendigvis de naturlig fullkomne, ikke kanskje de forsiktede og fintfølede, men heller de sterke, heller de helhjertede og hengivne, – de dristige, de i ånden frie, – *noen slike tar han*, – ja, og så de andre naturligvis. Disse kaller han, vigslar han, bruker han – mennesker i all deres menneskelighet, for menneskers skyld – feilende mennesker kanskje, men Gud i sin fullkommenhet elsker et slikt råmateriale, og gjør sine store ting med dem.

Pater Albert Raulin o.p., slik mange vil huske ham.

I dag kan vi se tilbake og måle det pater Raulin har utrettet. Vi minnes, og vi takker Gud som kalte ham, og som sendte ham ut for å arbeide i Nordens vingård. Men samtidig som vi gjør dette og ser oss tilbake i takknemlighet, vil jeg innby dere til å kaste blikket fremover. Jeg tror at broder Albert fremdeles har adskillig han kan gi oss.

Jeg vil trekke frem tre aspekter i pater Raulins virke som jeg tror kan tjene som en spore for oss i vårt eget arbeid. Jeg taler om *teologen*, om *kirkebyggeren*, om *vennen og medbroren*.

Teologen først. Teologens oppgave er å *forklare* Guds Ord. Han skal gjøre det for menneskene, så dette ordet blir meningsfylt. Hans redskap er forstanden, den vi fikk av gave fra Gud. Teologen åpner veien for oss inn i Guds evige mysterium, så langt vi kan nå med vår tanke. Han utlegger vår tro, så vi skal begripe den rett. Han gir oss Guds Ord, så vi kan fordøye det med vår erkjennelse. For Troen skal ikke være blind, den skal være seende.

Pater Raulin var en god teolog, og han var det ikke minst innenfor etikkens område. Han kunne belyse et moralproblem, og du forsto. Det var godt å møte et menneske som midt i en forvirret samtidsdebatt, klarte å resonnerer, – skille vesentlig fra uvesentlig, drøfte et «for og imot» som Mesteren Thomas, og gi et svar som var både innlysende sant og helt ut menneskelig. Det var også befriende. Og pater Raulin var selv en absolutt fri og uredde person. Han fryktet ikke den moderne verden, som kristenfolket ofte gjør.

Det var som teolog at han også var med og bygget Kirke. Det skjedde bokstavelig for så vidt som pater Raulin ble biskop Grans teologiske rådgiver ved Det 2. Vatikankonsil. Selv oversatte han til norsk konsilets viktigste dekreter. Han gjorde også meget for å innføre folk her hjemme, og særlig søsterkongregasjonene, i den store fornyelse – der vår katolske kirke åpnet dørene for andre kristne og for verden, og dermed selv ble langt mer Kirke.

Pater Raulin bygget nettopp på det *vesentlige*, på Kirken med en stor K, og på de kristne grunnverdier, og var selv velsignet fri for det sær-konfesjonelle som kan plage oss den dag i dag. – Den kristne frihet som vi har fått i arv, den skal vi også leve.

Han var selv et tegn på hvor nødvendig en god teologi er for Kirkens daglige helse. Teologen skjærer gjennom falske problemstil-

linger, belyser nye og vanskelige spørsmål, tolker Guds evige ord så det kan forstås og anvendes her og nå av våre samtidige. – Det er et velsignet og et vanskelig yrke. Her hjemme sto pater Raulin alltid for hånden med de teologiske redskaper og annet utstyr ferdigpakket i kofferten. I sin tid ble han brukt til omtrentt alt. Han var sånn litt en Oslo Katolske Bispedømmes fastlege.

Og så var det *kjærligheten*. Teologi skapes ikke bare i hjernen, men også i hjertet. Hodet vet, hjertet innser. Broder Albert hadde et klart hode, men også et følede og medfølede hjerte. Nettopp derfor kom han til å hjelpe så mange. Jo, han hadde hjertelag – det har ikke alltid teologer.

Han var så avgjort medmenneske. Han var den beste venn, og de mange som har besøkt ham disse årene gjennom sykdommen, er beviset for hvor ekte vennskapet var. Det var også dem han tok seg av, fordi de trengte hans hjelp. Han sviktet dem ikke, men bar dem opp.

Kjære venner, jeg har beskrevet pater Raulin i hans styrke og hvordan hans eksempel kan være en spore for oss. Var dette vel mange lovord?

Naturligvis hadde han også sine svakheter, kanskje skulle vi kalle dem hans styrkes svakheter. Han kunne være påståelig, egensindig, pågående, ofte ufølsom. Hans spesielle omsorg for noen enkelte som trengte ham, kunne gjøre ham i sin tur, nesten forsvarsløs, så han mistet dømmekraften. – Så ber vi da disse ord om et øyeblikk: *Tilgi vår avdøde bror Albert alt han måtte ha syndet, feilet og forsømt, så han som i dåpen ble ditt barn, evig kan leve for ditt åsyn.*

De siste ti årene av sist liv levde pater Raulin i sykdommens skygge. Men det er rett å si at han aldri ga seg over til sykdommen, – han levde heller med den. Han tok lidelsen som en del av kallet. Slik var det – han ble likedannet med Kristus også i dette. Det kom en tid da han skulle rekke hendene ut, og en annen skulle binde opp om ham.

Vi har alle meget å takke pater Raulin for. Det gjør vi, men frem for alt, bør vi takke Gud som kalte ham. – Han gjorde ære på Gud gjennom sitt liv og virke. Nå går han fra oss, som andre medbrødre er gått forut, en pater Lutz, en pater Vanneufville, en pater Le Breton, en pater Norheim, en pater Rieber-Mohn og andre – de stred den gode strid, fullførte løpet, og ved Guds miskunn, venter det dem rettferdighetens seierskrans. Amen.

REDAKSJON: Unni Klepper, Joynt (ansvarshavende redaktør),
Olav Egil Aune, May-Lisbeth Myrhaug, Brynjulv Norheim

FASTE MEDARBEIDERE: Bernt Eidsvig, Liv Greni, Gunnel Vallquist

REDAKSJONSRAÐ: Liv Bliksrud, Petter Bruce, Tove Bull,
Arne Fjeld o.p., Nils Heyerdahl, Ingrid Joys, Susanne Kjekshus Koch,
Pål Kolstø, Egil Mogstad, Else-Britt Nilsen o.p.

REDAKSJONENS ADRESSE: Akersveien 16, 0177 Oslo. Tlf.: 23 21 95 48 (redaksjonen)/
23 21 95 00 (ekspedisjon og adresseforandring). Fax.: 23 21 95 43. E-post: tidsskriftet@katolsk.no

ABONNEMENT: Årsabonnement kr. 220,- (Norge)/ kr. 230,- (øvrige europeiske land)/
kr. 250,- (andre verdensdeler). Bankgiro: 6022.20.13073

Design: Roger Jensen. Trykk: Viking Grafisk Digital AS

ISSN 0802-6726

**St.
OLAV**

BOKHANDEL AS

AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO

TLF.: 23 21 95 55 - FAKS: 22 36 02 63

E-post: bokhandel@katolsk.no

www.katolsk.no/bokhandel

ÅPNINGSTIDER: 10.00-17.00 (14.00)

GERARD W. HUGHES: «GUD I ALT». – *Her blir vi ført inn i en dypere forståelse av den kristne tro, en forståelse som bringer himmelen nærmere jorden.*

Forfatteren er jesuittprest, og han har arbeidet innen det økumenisk åndelige feltet i en rekke land gjennom mange år.

Verbum spiritualitet. Hft. Kr. 225,-

MARTIN LÖNNEBO: «VEVEN» Den store treningsboken for sjelen.

Om å bli fascinert av det indre livets dybder.

Inneholder 52 åndelige øvelser, en for hver uke.

Verbum spiritualitet. Hft. Kr. 225,-

I anledning 850-års jubileet for Den norske kirkeprovins og erkebispesetet i Nidaros:

EINARR SKULASON: «GEISLI»

Gjendiktet av Knut Ødegård og illustrert av Bjørn Bjørnebo.

Faksimileutgave ved tapir akademisk forlag. Ib. Kr. 320,-

NÅ I BILLIGUTGAVE!

BROTHER VICTOR-ANTOINE D'AVILA-LATOURETTE:

FROM A MONASTRY KITCHEN

The Classic Natural Foods Cookbook. Hft. Kr. 198,-

Porto betalt ved
innleveringen P.P.
Norge/Norvège

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

TREET I HAGEN

Eg vil plante ein hage
og dikte eit tre
slik som Gud skapte
livet i Eden

For eg drøyer om hagen
og eg trur på ein far
som held handa mi
trygt gjennom dagen.

Eg vil teikne ein boge
og lyfte ei sol
slik som Herren gav
Noah i Kanaan.

For eg drøyer om bogen
og eg trur på ein ven
som syng fargane
mjukt inn i hugen.

Eg vil søkje eit tempel
og setje meg ned
slik som Jesus fekk
gjere på Sion.

For eg drøyer om staden
og eg trur på ein bror
som støt foten min
heilt inn i døden.

Eg vil dikte ein hage
og plante mitt tre
slik at borna finn
vona i verda.

For eg drøyer om dagen
og eg trur på ein vår
som gjev fuglesong
blå inn i hagen.

Olav Mosdøl i samlinga «Missa millennium»
(Luther forlag 2000)